

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ФАКУЛЬТЕТ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ТА ФІЛОЛОГІЇ

Форма навчання: заочна

Кафедра: іноземних мов

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему:

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГОВОРІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Виконала: студентка 2 курсу
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і
література (англійська))

Вікторія ЧЕРЕВИК

(імя та прізвище)

Керівник: **к.пед.н., доцент**
Наталія ФАНЕНШТЕЛЬ
(імя та прізвище)

Рецензент: _____
(імя та прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГОВОРІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ.....	6
1.1. Сутність та змістові характеристики міжкультурної компетентності	6
1.2. Методи формування міжкультурної компетентності.....	14
1.3. Стан проблеми у сучасній шкільній практиці.....	19
Висновки до 1 розділу.....	29
РОЗДІЛ 2. ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТНОГО МЕТОДУ У ФОРМУВАННІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГОВОРІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ	31
2.1. Умови реалізації проектного методу у комунікативних видах діяльності старшокласників	31
2.2.Зміст та результати дослідження.....	44
2.3. Методичні рекомендації щодо використання проектного методу у навчанні говоріння старшокласників англійською мовою	52
Висновки до розділу 2.....	57
ВИСНОВОК	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний етап освіти в Україні характеризується побудовою освітнього процесу на основі індивідуального підходу, який відображає основні принципи гуманістичної педагогіки, що приділяє особливу увагу індивідуальності людини, її особистісним якостям, що акцентує увагу на свідомому розвитку критичного мислення учнів. Основна увага в системі освіти приділяється інтелектуальному і моральному розвитку особистості, що має на увазі необхідність формування критичного мислення і вміння працювати з інформацією для подальшого використання.

Нові вимоги до сучасної освіти обумовлені необхідністю звернення до нових педагогічних технологій навчання, серед яких особливе місце займає проектний метод.

Оскільки проект легко вписується в освітній процес, не впливаючи на зміст навчання, визначений Державним освітнім стандартом і програмою вивчення іноземних мов, методика гуманістичного проекту дозволяє учням розвиватися інтелектуально і морально, а також успішно засвоювати навчальний матеріал на уроках англійської мови.

В сучасному світі, де глобалізація є неодмінною частиною нашого життя, міжкультурна комунікація стає все більш важливою. У зв'язку з цим, формування міжкультурної компетентності старшокласників є однією з головних завдань освіти. Міжкультурна компетентність – це вміння ефективно спілкуватися та взаємодіяти з людьми з інших культур, враховуючи їхні цінності, традиції, світогляд та способи поведінки. З урахуванням росту міжнародної співпраці та глобалізації, розвиток міжкультурної компетентності стає все більш важливим для успішної професійної та особистісної реалізації.

У даній роботі розглядається проектний метод у формуванні міжкультурної компетентності старшокласників в процесі навчання говоріння англійською мовою. Проектний метод є ефективним інструментом у

навчальному процесі, що дозволяє стимулювати інтерес до вивчення мови та культури країн, де вона є державною.

Цьому питанню присвячені праці сучасних українських дослідників (І. Єрмаков, М. Елькін, О. Коберник, С. Ящук та ін.), дослідників близького зарубіжжя (П. Лернер, Є. Полат, Т. Гречухіна) і зарубіжних науковців (Дж. Джонсон, П. Фрейре, Д. Хопкінз та ін.).

Об'єкт – процес формування міжкультурної компетентності в контексті навчання говоріння.

Предмет – проектний метод як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників.

Мета – визначити роль проектного методу у формуванні міжкультурної компетентності старшокласників.

Ґрунтуючись на меті дослідження, доцільно виокремити такі **завдання**:

1. Обґрунтувати змістові характеристики міжкультурної компетентності.
2. Виокремити змістові характеристики та методи формування міжкультурної компетентності.
3. Визначити особливості застосування проектного методу у формуванні міжкультурної компетентності старшокласників в процесі навчання говоріння англійською мовою.
4. Розробити методичні рекомендації щодо використання проектного методу у навчанні говоріння старшокласників англійською мовою.

Методи дослідження включають теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури, експеримент, опитування, спостереження.

Теоретичне значення даної роботи полягає у розгляді особливостей використання проектного методу у формуванні міжкультурної компетентності старшокласників. Досліджуються такі питання, як: принципи організації проекту, етапи проектування та реалізації проекту, методи оцінювання результатів проектування тощо.

Практичне значення полягає у тому, що результати дослідження можуть бути використані у роботі вчителів англійської мови, які бажають

використовувати проектний метод у своїй практиці. Крім того, розроблені методичні рекомендації допоможуть вчителям ефективно використовувати проектний метод для формування міжкультурної компетентності учнів.

Апробація результатів проводилась на базі однієї з загальноосвітніх шкіл. Учасники дослідження були старшокласниками, які вивчали англійську мову. Результати апробації показали ефективність використання проектного методу в процесі навчання говоріння англійською мовою для формування міжкультурної компетентності старшокласників. Учасники дослідження висловили задоволення від роботи над проектами, які стимулювали їхню творчість та дозволяли отримати нові знання про культуру країн, де англійська мова є державною.

Структура роботи. Робота складається з вступу, двох розділів, висновків до розділів, висновку, списку використаних джерел (74 найменування). Повний обсяг роботи становить сторінок, основного тексту сторінок. Робота містить 6 таблиць на 5 сторінках основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГОВОРІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

1.1. Сутність та змістові характеристики міжкультурної компетентності

Міжкультурна компетентність є однією з ключових навичок, які необхідні у сучасному світі. У зв'язку зі зростанням глобалізації та міжнародного співробітництва, міжкультурна комунікація стає все більш необхідною для ефективного взаємодії між людьми різних культур. Сутність міжкультурної компетентності полягає у здатності ефективно спілкуватися з представниками різних культур, розуміти та поважати їхні цінності, традиції та способи життя. Змістові характеристики міжкультурної компетентності включають в себе знання, уміння та вміння, необхідні для успішної комунікації та взаємодії з представниками інших культур. До знань відносяться знання про культурні особливості, менталітет, історію та традиції інших країн. Уміння передбачити та розуміти інтерпретацію повідомлень відповідно до культурних контекстів та досвіду іншої культури також є важливою складовою міжкультурної компетентності.[5]

До вмінь відносяться вміння адаптуватися до нових культурних середовищ, спілкуватися з іншими людьми за допомогою різних мовних та невербальних засобів комунікації, а також здатність до міжкультурної навчальної та робочої співпраці. Вміння вести бізнес та роботу з представниками інших культур, у тому числі здатність до ефективного розв'язання конфліктів, є також важливою характеристикою міжкультурної компетентності. Крім знань та вмінь, до вмінь міжкультурної компетентності також відноситься вміння розуміти та поважати інші культури, приймати різноманітність культурних поглядів, відчуттів та поведінки. Також важливим аспектом є здатність до саморефлексії та критичного оцінювання своїх власних культурних переконань та стереотипів.

Міжкультурна компетентність може бути набута та розвинута через різноманітні форми навчання та взаємодії з представниками різних культур, включаючи культурні обміни, міжнародні проекти та інтернаціональні подорожі. Відповідно, розвиток міжкультурної компетентності є важливим завданням для освіти та підготовки молодих людей до життя в міжнародному співтоваристві. Міжкультурна компетентність є важливим елементом успішної міжкультурної комунікації та взаємодії. Вона включає в себе знання, уміння та вміння, необхідні для спілкування та взаємодії з представниками різних культур, а також здатність до розуміння та поваги до інших культур. Розвиток міжкультурної компетентності є важливим завданням для освіти та підготовки молодих людей до життя в міжнародному співтоваристві.

Одним з основних аспектів міжкультурної компетентності є здатність до ефективної міжкультурної комунікації. Це включає в себе вміння здійснювати взаємодію з представниками різних культур, дотримуючись при цьому культурних норм та цінностей, що забезпечує ефективну комунікацію та сприяє збереженню взаєморозуміння між культурами. Інший аспект міжкультурної компетентності – це здатність до праці в міжкультурному середовищі. Це включає в себе вміння працювати з колегами з різних культур, розуміння культурних особливостей та їх впливу на процес роботи, врахування культурних різниць та ефективне використання їх у роботі.[2]

Окрім того, міжкультурна компетентність включає в себе вміння до адаптації до нових культурних середовищ, що може бути корисним для тих, хто працює або живе в інших країнах. Це включає в себе вміння адаптуватися до нових норм та цінностей, сприйняття різних культурних поглядів та практик, а також здатність до розв'язання конфліктів та вирішення проблем у міжкультурному середовищі. Міжкультурна компетентність є особливо важливою у світі, де глобалізація прискорюється, а люди з різних культур зустрічаються та співпрацюють в різних сферах життя. Тому, розуміння та розвиток міжкультурної компетентності є ключовими завданнями для багатьох

професій, таких як дипломати, менеджери, викладачі, науковці, учні та багато інших.

Застосування міжкультурної компетентності може сприяти вирішенню багатьох глобальних проблем, таких як конфлікти, дискримінація та інші виклики, пов'язані з різноманітністю культур. Розвиток міжкультурної компетентності може допомогти у зменшенні культурного стереотипу, сприяти пізнанню та розумінню інших культур та релігій, а також забезпечити більш ефективну взаємодію з представниками різних культур та націй. У світі, де зв'язки між культурами стають все більшими та складнішими, міжкультурна компетентність стає ключовим компонентом успіху. Розвиток цієї компетенції може допомогти побудувати мирне та співпрацююче світове співтовариство, де різноманітність культур та національностей були б визнані та поважені.

Застосування міжкультурної компетентності в професійній діяльності може також допомогти покращити якість комунікації з представниками різних культур та забезпечити більш ефективну роботу у міжнародному середовищі. Розвиток цієї компетенції може впливати на вирішення проблем в міжкультурному спілкуванні, таких як непорозуміння, конфлікти та інші складнощі. Основними складовими міжкультурної компетентності є знання про різні культури, вміння пристосовуватися до різних культурних норм та цінностей, вміння ефективно спілкуватися з представниками різних культур та готовність до співпраці з ними. Розвиток цих складових може допомогти у формуванні більш толерантного та відкритого підходу до інших культур та народів.[6]

У підготовці до розвитку міжкультурної компетентності важливу роль відіграє навчання та практична діяльність. Зокрема, можна використовувати різноманітні методи та технології, такі як інтерактивні тренінги, крос-культурні програми обміну, міжнародні проекти та інші форми роботи, які дають можливість знайомитися з різними культурами та вмінням ефективно спілкуватися з представниками різних культур.

Міжкультурна компетентність є важливою компетенцією в сучасному світі, яка може впливати на успіх в професійній діяльності та на розвиток міжнаціональних відносин. Розвиток міжкультурної компетентності може допомогти у зменшенні культурного стереотипу, підвищити ефективність комунікації та співпраці з представниками різних культур, та забезпечити успішну роботу в міжнародному середовищі. Для досягнення цього можуть використовуватися різноманітні методи та технології, які дозволяють підвищувати рівень своєї міжкультурної компетентності. Для учнів, які планують займатися професійною діяльністю в міжнародному середовищі, важливо підготуватися до розвитку міжкультурної компетентності заздалегідь, зокрема, в рамках навчальної програми. Для цього можна використовувати спеціальні курси, тренінги, практикуми та інші форми навчання, які дозволяють набувати необхідні знання та навички. [5]

Багато вчених займаються дослідженням міжкультурної компетентності і висловлюють свої думки на цю тему. Наприклад, Гай Хофстеде, відомий нідерландський психолог, запропонував теорію культурних рівнів, яка допомагає зрозуміти, які аспекти культури впливають на поведінку людей. Інші вчені, такі як Фред Бирштейн та Йозеф Остром, відзначають важливість розвитку емпатії та співчуття у міжкультурній комунікації. Вони стверджують, що люди, які вміють співчувати та розуміти інших, мають більші шанси успішно спілкуватися з представниками інших культур.

Також, міжкультурна компетентність розглядається з точки зору різних наукових дисциплін, таких як психологія, соціологія, антропологія та інші. Наприклад, Едуард Холл, американський антрополог, запропонував теорію високого та низького контексту культури, яка пояснює, які типи комунікації більш ефективні в різних культурах. У своїх дослідженнях ці вчені відзначають важливість розвитку міжкультурної компетентності як для успішної професійної діяльності, так і для налагодження гарних міжнаціональних відносин.

Науковці також звертають увагу на важливість розвитку міжкультурної компетентності у контексті глобалізації та міжнародного співробітництва. Дж.

Деніелл Джентрі, американський соціолог, відзначає, що зростання міжнародних зв'язків із супутнім зростанням міжкультурної взаємодії вимагає від людей вміння ефективно спілкуватися та працювати з представниками інших культур. Окрім того, деякі науковці, наприклад, Франк Ле Барон та Жаннетт Стикл, вважають, що міжкультурна компетентність є важливою складовою управлінської практики в міжнародних компаніях та організаціях.

У своїх дослідженнях науковці також виділяють ключові компетенції, необхідні для розвитку міжкультурної компетентності. Серед них можна відзначити розуміння культурних відмінностей, вміння працювати в міжкультурних командних структурах, розвиток емпатії та співчуття, навички міжкультурної комунікації та ін. Міжкультурна компетентність визнається вченими як важлива складова успішного спілкування та професійної діяльності в умовах глобалізації та міжнаціонального співробітництва. Розвиток міжкультурної компетентності є актуальною задачею для розвитку людей у всьому світі.[7]

Крім того, науковці звертають увагу на те, що міжкультурна компетентність не є статичною характеристикою, а розвивається протягом життя. Наприклад, Даррелл Г. Гунтер та Дерек Р. Халл вказують, що розвиток міжкультурної компетентності передбачає взаємодію з представниками інших культур, освіту та самоосвіту, а також рефлексію та відкритість до нових культурних досвідів. Крім того, міжкультурна компетентність стає все важливішою в умовах розвитку технологій та віртуального спілкування. Зокрема, Роберт Дж. Шук та Лені Гарріс-Беррі підкреслюють важливість володіння міжкультурною компетентністю для ефективного віртуального спілкування, де представники різних культур можуть зустрітися без фізичного контакту.

Для розвитку міжкультурної компетентності можуть бути використані різноманітні методи та підходи. Наприклад, Дерек Р. Халл та Пітер Р. Джексон пропонують підходи до навчання міжкультурної компетентності, які базуються на активній взаємодії з представниками інших культур, а також на рефлексії та

самооцінці. Крім того, Олена М. Ковальчук та Надія В. Мерзляк підкреслюють важливість включення міжкультурної тематики у навчальні плани та програми, що дозволяє формувати міжкультурну свідомість та розвивати міжкультурну компетентність з раннього віку.

У свою чергу, Мілтон Беннетт пропонує модель розвитку міжкультурної компетентності, що включає шість етапів, починаючи від ігнорування іншої культури та закінчуючи адаптацією до неї. Ця модель надає можливість розуміти, що розвиток міжкультурної компетентності не є простим процесом та вимагає певної системи підходів. Таким чином, міжкультурна компетентність є важливою складовою успішної взаємодії між представниками різних культур та є необхідною умовою розвитку умінь та навичок, необхідних для успішної діяльності в умовах глобалізації. Розвиток міжкультурної компетентності передбачає активну взаємодію з представниками інших культур, освіту та самоосвіту, а також рефлексію та відкритість до нових культурних досвідів.[8]

Одним із важливих аспектів міжкультурної компетентності є розуміння культурних різниць та відмінностей між людьми. У своїй статті «Компетентність у міжкультурній взаємодії: нові підходи до дослідження та формування» Марія П. Ветрова наголошує на тому, що для ефективної міжкультурної взаємодії необхідно розуміти культурні стереотипи, які можуть призводити до помилкових уявлень про іншу культуру та людей. У своїх дослідженнях, Мілтон Беннетт та Йомна Бар-Сінай розглядають міжкультурну компетентність як соціальну компетентність, що передбачає вміння спілкуватися з іншими людьми, враховуючи їхні культурні особливості та цінності. Окрім того, вони підкреслюють, що розвиток міжкультурної компетентності відбувається поступово та потребує від людини відкритості до нових культурних досвідів та готовності до навчання.

Також важливою характеристикою міжкультурної компетентності є вміння діяти в міжкультурному середовищі та враховувати культурні особливості при прийнятті рішень. У своїх дослідженнях, Фред Е. Житомирський та Джулія Дж. Чан підкреслюють важливість розвитку

міжкультурних навичок у бізнесі, де міжкультурна взаємодія може вплинути на результативність та ефективність діяльності компанії.

Міжкультурна компетентність є необхідною умовою для успішної взаємодії в міжкультурному середовищі та важливою складовою розвитку людського потенціалу. Це стверджує Хуан Карлос Порталес у своїй книзі «Міжкультурна компетентність: її важливість для освіти та суспільства», де він наголошує на тому, що розвиток міжкультурної компетентності є необхідним у сучасному світі, де люди з різних культур та національностей все частіше зустрічаються у приватному та професійному житті. Міжкультурна компетентність є важливим елементом сучасного світу та потребує розвитку у кожній людині. Для цього необхідно розуміти культурні різниці, мати відкрите мислення та готовність до навчання, вміти діяти в міжкультурному середовищі та враховувати культурні особливості при прийнятті рішень. Розвиток міжкультурної компетентності може сприяти підвищенню результативності та ефективності діяльності компаній, а також збільшенню можливостей для спілкування та розвитку у сучасному світі.[9]

Іншим відомим науковцем, який досліджував питання міжкультурної компетентності, є Джанет Бенчер. У своїй книзі «Міжкультурна компетентність: концептуалізація та оцінка» вона розглядає міжкультурну компетентність як здатність ефективно взаємодіяти з людьми з інших культур, включаючи здатність розуміти та оцінювати культурні особливості, враховувати їх при прийнятті рішень, а також вміти пристосовуватись до культурних різниць. Результати досліджень науковців показують, що міжкультурна компетентність має багато аспектів та складових, і розвиток її важливий для успішної взаємодії між людьми з різних культур. Наприклад, Луїс Гуїдд, автор книги «Міжкультурна комунікація: засади та стратегії», відзначає, що розвиток міжкультурної компетентності передбачає вміння розуміти культурні норми та цінності, уникати стереотипів та вміти пристосовуватись до культурних різниць.

Міжкультурна компетентність є важливою для успішної взаємодії між людьми з різних культур та її розвиток має бути пріоритетним завданням для

освіти та суспільства в цілому. Науковці, які досліджують цю тему, показують, що розвиток міжкультурної компетентності передбачає вміння розуміти культурні різниці, мати відкрите мислення, готовність до навчання та вміння діяти в міжкультурному середовищі. Розвиток міжкультурної компетентності є актуальним завданням для освіти, оскільки навчальний процес може сприяти формуванню та розвитку цієї компетентності. Дослідники, які працюють у цій галузі, підкреслюють, що розвиток міжкультурної компетентності має бути багатоаспектним та забезпечувати вміння працювати з різними культурами. Наприклад, професори Батіста та Батіста вважають, що міжкультурна компетентність повинна розвиватись у таких напрямках, як знання, вміння та атитюди. Знання передбачає розуміння культурних різниць та особливостей інших культур, вміння – здатність ефективно спілкуватись та діяти в міжкультурному середовищі, а атитюди – готовність до прийняття та оцінки інших культур.[2]

Оскільки світ стає все більш глобалізованим, міжкультурна компетентність стає все більш важливою як для особистого розвитку, так і для успішної кар'єри. Міжнародні бізнес-компанії, наукові та дослідницькі організації, міжнародні організації та установи все більше зацікавлені у співпраці з представниками різних культур. Отже, розвиток міжкультурної компетентності стає все більш важливим завданням для сучасного світу. Дослідження у галузі міжкультурної компетентності показують, що ця компетентність є важливою для багатьох сфер життя, включаючи бізнес, міжнародну політику та освіту. Наприклад, вчений Ієнінгер зазначає, що міжкультурна компетентність має значення для бізнесу, оскільки вона допомагає знизити ризики при спілкуванні з представниками інших культур, а також сприяє підвищенню ефективності комунікації та розвитку взаємовигідних стосунків. В той же час, науковці Девіс та Сімс зазначають, що міжкультурна компетентність є важливою для міжнародної політики, оскільки допомагає розв'язувати конфлікти та підвищувати ефективність дипломатичних стосунків.

Усі ці аспекти показують, що розвиток міжкультурної компетентності є важливим завданням для освіти та розвитку особистості, а також має важливе значення для сучасного світу та його розвитку. Проте, зростаючий інтерес до міжкультурної компетентності також вимагає подальшого дослідження та розробки методів та підходів для її розвитку.

1.2. Методи формування міжкультурної компетентності

Міжкультурна компетентність базується на знаннях та навичках, здатності виявляти та досягати позитивного спілкування для обох сторін, створюючи загальний сенс для комуністів. Метою розвитку міжкультурної компетенції є формування мовної особистості, яка дозволить їй вийти за рамки власної культури і придбати якості культурного посередника, не втрачаючи при цьому своєї культурної ідентичності.

Визначення міжкультурної компетенції М.М. Васильєвої звучить наступним чином: "це знання життєвих звичок, традицій, установок даного суспільства, які формують індивідуальні та групові характеристики; індивідуальні мотивації, моделі поведінки, невербальні компоненти (жести, міміка), національно-культурні традиції та системи цінностей" [3].

"Міжкультурна компетентність" відноситься до сучасних термінів і словосполучень і знаходиться в центрі наукових дискусій, про що свідчать різні назви цього терміна. Якщо ви пошукаєте визначення "міжкультурної компетентності", то пояснення в більшості випадків будуть не дуже зрозумілими. Як правило, під цим терміном розуміють здатність справлятися з усім, що пов'язано з іншою культурою, а також вміння спілкуватися з людьми, представниками іншої культури і успішно інтегруватися в процес спілкування. Навички розуміння та інформування, важливі для спілкування, охоплюють такі сфери: на особистому рівні мова йде про те, наскільки сильно на людину впливають культурні цінності та концепції, які моделі, приклади культури та субкультур формують її самосвідомість. Соціальний рівень - це здатність долати стресові ситуації, протиріччя, конфлікти, а також здатність розвивати почуття

поваги до чужої культури. На когнітивному рівні йдеться про знання власних та чужих культурних цінностей та концепцій, а також розуміння відносності цінностей та норм. На поведінковому рівні ми говоримо про здатність свідомо приймати все, що нас оточує, і орієнтуватися в цьому, сприймати власну культуру та культуру інших людей і брати на себе відповідальність за свою поведінку.

Формування міжкультурної компетенції повинно бути пов'язане з розвитком особистості учнів, їх готовністю брати участь в діалозі культур, заснованому на принципах співпраці, взаємної поваги, терпіння до відмінності культурних традицій і подолання культурних бар'єрів. У психології встановлено, що наявність у свідомості кожного учасника спілкування його власного досвіду, тобто його власної культури (індивідуального світогляду) і протилежного чужого світу (чужого свідомості) створює діалог особистості. Саме діалог індивіда робить його здатним брати участь в діалозі культур. У контексті діалогу культур учень спирається на когнітивні засоби своєї культури, що допомагає зрозуміти засоби чужої культури, отримати нові знання про свою культуру, створені завдяки знанню чужої культури.

В умовах глобалізації народи прагнуть зміцнити свою ідентичність, а західна модернізація сприймається як спроба позбавити національні культури їх вигляду. Міжкультурна компетентність, звичайно, передбачає глибоке знання іншої культури та мови. Ряд зарубіжних дослідників, що визначають поняття міжкультурної компетентності, підкреслюють деякі особливості особистісної поведінки, звані компетентністю, при спілкуванні з представниками інших культур. До таких якостей відносяться: повага і позитивна оцінка іншої людини; позитивна реакція на поведінку іншої людини; сприйняття точки зору співрозмовника, вміння дивитися на події з його точки зору; терпимість до несподіваних змін подій, здатність подолати невідому раніше невизначену ситуацію без шкоди для себе. щоб показати свою невпевненість. Існують і інші сучасні моделі міжкультурної компетенції, які забезпечують здатність однаково успішно розуміти як представників інших культур, так і представників своєї

власної культури. Виділяються такі компоненти цієї навички: знання моделей та комунікативних дій та їх інтерпретація як у власній, так і в досліджуваній культурі, а також у мові; загальне знання взаємозв'язку між культурою та комунікацією, що включає залежність ходу думок та поведінки від характеристик мислення, характерних для культури, та відмінностей між культурами, що визначаються цими характеристиками; набір стратегій для стабілізації взаємодії, тобто вирішення непорозумінь або навіть можливих конфліктів, що виникають в процесі спілкування.[2]

Головна перевага такого підходу полягає в тому, що існує взаємозв'язок між двома аспектами міжкультурної компетентності людини - здатністю розуміти чужу культуру. Іншим позитивним аспектом є взаємозв'язок між мисленням і поведінкою. Цей факт виводить міжкультурну компетентність на свідомий культурний рівень. В цілому, модель фокусується в основному на аспекті поведінки при спілкуванні з представниками іншої культури, і спілкування не має на увазі як обмін культурними цінностями, при якому відбувається розуміння і пізнання культури. Одним з компонентів міжкультурного навчання є "терпимість до різноманітності і готовність сумніватися у власних нормах" [5]. Міжкультурна компетентність позбавляє людину від культурного шоку, неприємного здивування та розчарування, коли вона контактує з іншою культурою.

Основним методом формування компетенцій, який використовує автор, є комунікативні справи і творча діяльність. Недоліком визначення є те, що при такому підході міжкультурна компетентність зводиться до знань. Але знання самі по собі не можуть бути гарантією успішного спілкування в іншому культурному середовищі, тому поняття міжкультурної компетенції повинно включати навички, вміння і якості особистості, складові компетентність суб'єктів міжкультурного спілкування, невід'ємною частиною яких є знання. Що стосується такої якості, як толерантність, то толерантність означає, що вона перевершує об'єкт терпіння, що суперечить принципу рівності та рівності індивідів і культур. Краще говорити про сприйняття досліджуваної культури

такою, яка вона є, критично сприймаючи при цьому як свою власну, так і чужорідну культуру, не покладаючись на образ своєї культури як ідеальної моделі.

Відносини між представниками різних культур з високим рівнем міжкультурної компетентності повинні ґрунтуватися на відкритості та зацікавленості, на готовності відкинути забобони по відношенню до інших і рідних культур. Компонент знань включає в себе обізнаність про соціальні групи, їх особливості та практичної діяльності в своїй країні і країні партнера по спілкуванню, загальні процеси соціальної взаємодії і взаємодії індивідів, знання фактів про Батьківщину і досліджуваної культури, наявність паралінгвістичних засобів комунікації.

Здатність інтерпретувати та співвідносити - це здатність людини інтерпретувати, пояснювати документ чи подію іншої культури та порівнювати його з явищами власної культури. Іншим компонентом міжкультурної компетенції є здатність засвоювати нові знання про культуру, здатність використовувати знання і навички в режимі реального часу в спілкуванні і взаємодії. І останній компонент-критичне розуміння культури або політична освіта - це здатність критично і на основі певних критеріїв оцінювати світогляд, діяльність і результати діяльності, властиві як своїй, так і чужій культурі.

Отже, міжкультурно компетентна людина володіє наступними характеристиками: :

- здатність бачити взаємозв'язки між різними культурами (як зовнішніми, так і внутрішніми по відношенню до суспільства);

- здатність бути посередником в інтерпретації однієї культури в термінах іншої;

- здатність критично та аналітично розуміти власну культуру та культуру інших людей;

- усвідомлення власного погляду на світ і того факту, що мислення людини є культурно детермінованим, це не просто переконання, що його світогляд і розуміння є природними.

Окремо варто поговорити про особливості мислення. Особливості мислення слід розуміти як:

- розуміння взаємозв'язку між мовою, мисленням та культурою;
- реалізація знань на кордоні рідної та досліджуваної культур;
- розуміння еквівалентності та різноманітності культур та культурних значень;
- критичний погляд на вашу власну культуру та культуру, яку ви вивчаєте.

Вивчення термінів "міжкультурна комунікація та компетентність" є актуальною темою. Більшість досліджень стосуються наступних елементів міжкультурної комунікативної компетенції: навичок, мотивації та знань.

Під знаннями ми маємо на увазі відповідні знання про інтерактивні, культурно специфічні та загальнокультурні та лінгвістичні правила гри.

Під мотивацією ми маємо на увазі певні погляди, точки зору на іншу культуру, тобто позитивне ставлення до іншої культури, певну позицію, а саме етноцентризм і відкритість. Навички включають повагу, інтерактивне ставлення, наукову орієнтацію, інтерактивне управління, толерантність до неоднозначності та мовні навички. Оскільки це компетенції в лінгвістичній, розмовній, рецептивній та нормативній сферах, усі вони можуть бути сформовані в рамках викладання іноземної мови на основі міжкультурного навчання.

Міжкультурне навчання відбувається тоді, коли людина готова зрозуміти певну систему сприйняття, мислення, цінностей та поведінки чужої культури і готова інтегрувати ці знання у власну систему орієнтації. При цьому, на думку вченого Олександра Томаса [6], повинні бути присутніми наступні навички: "розпізнавання норм, що регулюють соціальну ситуацію; проникнення в рольові структури, що залежать від культури; знання еґо-концепції конкретної людини; відчуття неправильного, небажаного поведінки в соціальних взаємодіях; володіння інформацією про умови та поведінкові впливи партнерів, які є представниками різних культур.

1.3.Стан проблеми у сучасній шкільній практиці

Формування міжкультурної компетентності старшокласників у процесі навчання говоріння англійською мовою є важливим аспектом в сучасній шкільній практиці. Міжкультурна компетентність означає здатність ефективно спілкуватися з людьми різних культур та використовувати свої знання і навички для розуміння та взаємодії з ними. Проте, зараз існує стан проблеми в формуванні міжкультурної компетентності старшокласників в процесі навчання говоріння англійською мовою. До таких проблем можна віднести:

Недостатня кількість годин, присвячених формуванню міжкультурної компетентності, в шкільних програмах. Це може призводити до недостатньої уваги до вивчення культурних традицій та звичаїв інших країн, що є важливим аспектом міжкультурної комунікації.

Недостатнє використання інтерактивних методів навчання. Використання різноманітних інтерактивних методів навчання може забезпечити більш ефективне формування міжкультурної компетентності. Наприклад, рольові ігри, дискусії та інтерв'ю можуть допомогти старшокласникам розвинути вміння спілкуватися з людьми з інших культур.

Відсутність практичного застосування вивченого матеріалу. Знання про культуру та традиції інших країн мають застосування не тільки в класі, але й у реальному житті. Інформацію про культуру, яку вивчають, потрібно використовувати на практиці, наприклад, під час подорожі до іншої країни або спілкування з іноземними співрозмовниками.

Відсутність диференціації за рівнем підготовки старшокласників. Деякі учні можуть мати більш розвинену міжкультурну компетентність, ніж інші. Тому викладачі повинні забезпечити диференційований підхід до навчання, щоб кожен учень міг максимально розвинути свої навички.[9]

Відсутність кваліфікованих викладачів. Для успішного формування міжкультурної компетентності старшокласників викладачі повинні мати високий рівень володіння мовою та знання про культуру інших країн. Однак, не

всі викладачі мають достатній рівень підготовки для ефективного формування міжкультурної компетентності учнів.

Розв'язанням цих проблем може стати зміна підходу до навчання. Викладачі повинні забезпечувати диференційований підхід до навчання, використовувати інтерактивні методи навчання та надавати старшокласникам можливість практичного застосування отриманих знань про культуру. Доцільно враховувати внутрішню та зовнішню мотивацію учнів до вивчення іноземної мови. Також важливо забезпечити якісну підготовку викладачів, а також розробити програми навчання, які б враховували питання міжкультурної компетентності. Щоб ефективно формувати цю компетентність, потрібно вирішувати проблеми, які виникають у процесі навчання. Наприклад, можна використовувати інтерактивні методи, сприяти розвитку самостійності учнів та їхньої внутрішньої мотивації до вивчення іноземної мови, враховувати рівень підготовки учнів та їхні індивідуальні особливості. Крім того, важливо забезпечувати якісну підготовку викладачів, щоб вони могли ефективно формувати міжкультурну компетентність учнів. Наприклад, викладачі можуть пройти спеціальні курси з міжкультурної комунікації, додаткові курси з мовної підготовки, участі у міжнародних тренінгах, конференціях та семінарах, що дозволить їм розвивати свої професійні навички.[6]

Відповідно до сучасних вимог до освіти, формування міжкультурної компетентності старшокласників в процесі навчання говоріння англійською мовою має стати однією з головних задач шкільної практики. Для досягнення цього необхідно вирішувати проблеми, які виникають у процесі навчання, використовувати нові методи та підходи до навчання, а також забезпечувати якісну підготовку викладачів. Таким чином, зможемо підготувати молодь, яка зможе успішно функціонувати в умовах глобалізації та міжнародного співробітництва.

Також важливо звернути увагу на відповідність навчальних програм вимогам сучасної освіти та реальним потребам учнів у міжкультурній комунікації. Навчальні програми повинні містити завдання, що спрямовані на

розвиток міжкультурної компетентності, а також забезпечувати доступ до різноманітних матеріалів, що відображають культурну різноманітність. Такі матеріали можуть включати текстові та візуальні матеріали, аудіо та відеозаписи, інтернет-ресурси та ін. Важливо сприяти міжнародному співробітництву між школами та учнями з різних країн. Зокрема, можна організовувати спільні проекти, обміни та інші форми співпраці, які сприятимуть формуванню міжкультурної компетентності та розвитку інтернаціональної співпраці.

Стан проблеми формування міжкультурної компетентності старшокласників в процесі навчання говоріння англійською мовою у сучасній шкільній практиці потребує уваги та розв'язання. Для цього необхідно використовувати різноманітні методи та підходи, забезпечувати якісну підготовку викладачів та забезпечувати відповідність навчальних програм вимогам сучасної освіти. Такі заходи допоможуть забезпечити молодь необхідними знаннями та навичками для успішної міжнародної комунікації та співпраці.[8]

Одним з методів, які можуть сприяти формуванню міжкультурної компетентності, є використання аутентичних матеріалів та ситуацій. Наприклад, можна використовувати аутентичні тексти, відео та аудіозаписи, що відображають різноманітні аспекти життя в англійськомовних країнах, такі як культура, традиції, мистецтво, наука та технології. Також можна створювати ситуації, які відображають реальні ситуації міжкультурної комунікації, що допоможе учням розуміти та використовувати різні мовні та культурні норми та вимоги. Важливо використовувати різноманітні методи та підходи, що сприяють розвитку міжкультурної компетентності. Наприклад, можна використовувати проекти, дослідження, дебати, рольові ігри та інші методи, що дозволяють учням розуміти та досліджувати різні культури та спілкуватися з представниками різних країн та культур.

Також важливо звернути увагу на професійну підготовку викладачів, які мають відповідати вимогам сучасної освіти та забезпечувати розвиток міжкультурної компетентності учнів. Для цього необхідно забезпечувати

викладачам доступ до відповідних матеріалів та інформації, а також надавати можливості для професійного розвитку, наприклад, участь у семінарах, тренінгах та інших навчальних заходах. Успіх у формуванні міжкультурної компетентності старшокласників залежить від багатьох факторів, таких як підготовка викладачів, використання аутентичних матеріалів та ситуацій, використання різних методів та підходів, а також включення учнів у активний процес навчання та комунікації. Для досягнення успіху в цій справі потрібні системні зусилля всіх учасників навчального процесу та підтримка відповідних установ та організацій.[11]

Одним з можливих підходів до формування міжкультурної компетентності старшокласників є використання кроскультурного навчання, яке базується на порівнянні та вивченні культурних різниць та схожостей між країнами та народами. Цей підхід допомагає учням зрозуміти та поважати культурні традиції та особливості інших народів, що позитивно впливає на розвиток міжкультурної комунікації. Окрім того, важливим елементом формування міжкультурної компетентності є використання аутентичних матеріалів, таких як відео, музика, статті тощо, що допомагають учням більш повно зануритися в культуру інших країн та розвивати навички розуміння та використання мови в реальних ситуаціях.

Важливо включати учнів у активну комунікацію та співпрацю з представниками інших культур, наприклад, через міжнародні проекти, віртуальні обміни, або проведення тематичних заходів та дебатів, що дозволяє підтримувати інтерес до вивчення мови та розвивати навички міжкультурної комунікації. У сучасних школах, що викладають англійську мову, створення умов для формування міжкультурної компетентності є однією з важливих задач, яка спрямована на підготовку старшокласників до життя в багатокультурному світі. Однак, щоб досягти цієї мети, необхідно постійно розробляти та впроваджувати нові підходи та методи, підвищувати кваліфікацію викладачів та забезпечувати належні ресурси для навчання, включаючи доступ до інформаційних технологій та інтерактивних засобів навчання. Окрім того,

необхідно враховувати культурні та соціальні різноманітності учнів, дотримуватися принципів рівності та дотримання прав учнів, що допоможе створити сприятливі умови для їхнього розвитку. [15]

Важливо також підтримувати співпрацю між школою та родинами учнів, що може допомогти залучити батьків до процесу формування міжкультурної компетентності та забезпечити підтримку учнів у навчанні. У підсумку, формування міжкультурної компетентності старшокласників у процесі навчання говоріння англійською мовою є важливою задачею в сучасній шкільній практиці. Це допоможе учням зрозуміти та поважати культурні різниці та схожості, розвивати навички міжкультурної комунікації та підготувати їх до життя в багатокультурному світі. Для досягнення цієї мети необхідно застосовувати різноманітні підходи та методи, враховувати культурні та соціальні різноманітності учнів, підтримувати співпрацю між школою та родинами учнів та забезпечувати належні ресурси для навчання.

Важливим аспектом є підтримка самостійності та ініціативи учнів у процесі навчання. Наприклад, учні можуть бути залучені до проведення досліджень, проектів та інших активностей, що дозволять їм підтримувати інтерес до культурних особливостей та розвивати навички міжкультурної комунікації. Формування міжкультурної компетентності старшокласників у процесі навчання говоріння англійською мовою вимагає комплексного підходу та врахування різноманітних аспектів. Забезпечення належних умов для навчання, використання різноманітних підходів та матеріалів, підтримка самостійності та ініціативи учнів, а також співпраця між школою та родинами учнів можуть допомогти досягти успіху у формуванні міжкультурної компетентності старшокласників.[17]

Незважаючи на значний потенціал у процесі навчання, формування міжкультурної компетентності старшокласників в процесі навчання говоріння англійською мовою також стикається з рядом проблем. Одна з основних проблем – це недостатня кількість годин, відведених на вивчення міжкультурної комунікації в шкільних програмах. Часто шкільні програми орієнтовані на

вивчення граматики та лексики, а міжкультурна комунікація вважається менш важливою. Відповідно, вчителі можуть мати недостатньо часу, щоб відповідно викладати та оцінювати ці аспекти навчання. Можуть бути проблеми з недостатньою підготовкою вчителів у цій області, що може обмежувати їхню здатність ефективно викладати та оцінювати міжкультурні аспекти говоріння англійською мовою. Для вирішення цієї проблеми можуть бути використані спеціалізовані курси підвищення кваліфікації для вчителів, а також використання спеціалізованих методичних посібників та ресурсів.

Також можуть виникати проблеми зі зв'язком між теорією та практикою, коли теоретичні знання учнів не можуть бути застосовані в реальних ситуаціях міжкультурної комунікації. Для розв'язання цієї проблеми можуть бути використані різноманітні методи та підходи, що дозволяють учням здійснювати практичну роботу з міжкультурною комунікацією, такі як рольові ігри, дискусії, проекти тощо.

Додатковою проблемою може бути низький рівень мотивації старшокласників до вивчення міжкультурної комунікації. Учні можуть вважати, що ці знання не є настільки важливими, як, наприклад, знання граматики англійської мови. Для вирішення цієї проблеми можуть бути використані методи активної взаємодії та залучення учнів до практичних завдань, що допоможуть їм бачити корисність та значимість міжкультурної компетентності. Варто зазначити, що інтернет та соціальні мережі можуть впливати на формування міжкультурної компетентності старшокласників, але не завжди позитивно. Наприклад, учні можуть отримувати неадекватну інформацію про культури інших країн та людей, що може призвести до формування стереотипів та негативних уявлень про інших людей. Тому важливо, щоб вчителі включали в навчальний процес різноманітні методи та ресурси, що дозволяють учням розуміти та аналізувати інформацію з різних джерел.[13]

Формування міжкультурної компетентності старшокласників в процесі навчання говоріння англійською мовою є важливим завданням, яке вимагає розв'язання різних проблем. Для досягнення успіху в цій області важливо

ретельно планувати та виконувати навчальні програми, підвищувати кваліфікацію вчителів, залучати учнів до практичних завдань та використовувати різноманітні методи та ресурси, що дозволяють ефективно формувати міжкультурну компетентність. Важливо звертати увагу на індивідуальні особливості учнів та їх мотивацію до вивчення міжкультурної комунікації. Також важливо дбати про те, щоб учні отримували правильну та об'єктивну інформацію про культури та людей інших країн, що дозволить їм уникнути стереотипів та негативних уявлень.

Варто звернути увагу на використання інноваційних технологій та ресурсів у процесі навчання. Наприклад, можна використовувати онлайн-курси та інтерактивні підручники, що містять матеріали про культури інших країн та можуть допомогти учням краще зрозуміти та оцінити різноманітність та складність культурного спадку. Також можна використовувати мультимедійні матеріали, відео- та аудіозаписи, які допоможуть учням отримати більш глибокі та живі уявлення про культуру та мову іншої країни.

На сьогоднішній день у світі існує багато програм та проектів, спрямованих на формування міжкультурної компетентності учнів, зокрема, в процесі навчання англійської мови. Одним із прикладів є програма «E-Twinning», яка дозволяє школярам з різних країн спілкуватися та співпрацювати в онлайн-режимі, обмінюватися досвідом та знаннями, вивчати культуру та мову іншої країни. Також варто звернути увагу на роль вчителя в процесі формування міжкультурної компетентності учнів. Вчителі повинні бути підготовленими та знати особливості культур та мов інших країн, щоб бути здатними передавати цю інформацію учням та допомагати їм розвивати культурну свідомість та толерантність. Важливо, щоб вчителі створювали сприятливу та відкриту атмосферу в класі, де учні будуть вільно спілкуватися та обмінюватися своїми думками та досвідом.

Стан проблеми формування міжкультурної компетентності старшокласників в процесі навчання говоріння англійською мовою у сучасній шкільній практиці є актуальним та потребує уваги з боку педагогічної спільноти.

Для досягнення успіху в цій області важливо використовувати різноманітні методи та ресурси, звертати увагу на індивідуальні особливості учнів та культурні різниці, включати в навчальний процес інтерактивні методи та проекти, та забезпечувати належну підготовку вчителів, які працюють у цій області. Для ефективного формування міжкультурної компетентності учнів, варто використовувати підходи, що базуються на культурно-педагогічних технологіях. Наприклад, глобальна педагогіка з фокусом на глобальні проблеми, яка дає можливість формувати свідомість старшокласників щодо проблем сучасного світу та надавати знання про культуру та мову інших країн.[16]

Також доцільно використовувати ситуативні задачі та кейс-методи, які відтворюють реальні ситуації, в яких учні можуть зустрітися в міжкультурному спілкуванні. Наприклад, вчителі можуть пропонувати учням аналізувати різні культурні різноманітності та виклики, з якими вони стикаються в міжкультурному спілкуванні. Варто враховувати, що формування міжкультурної компетентності має бути комплексним та включати в себе всі аспекти навчання мови. Наприклад, учні повинні мати можливість вивчати не тільки граматику та лексику, а й мовленнєві звороти та культурні особливості мови, які можуть впливати на міжкультурну комунікацію.

Формування міжкультурної компетентності старшокласників в процесі навчання говоріння англійською мовою є актуальною та важливою проблемою сучасної шкільної практики. Для її успішного вирішення необхідно застосовувати інноваційні методи та підходи, які забезпечать не тільки ефективне вивчення мови, але й розвиток міжкультурних компетентностей учнів. Для цього необхідно залучати вчителів, які мають не тільки професійні знання, але й досвід роботи з міжнародної співпраці та культурного досвіду. Також важливим елементом успішного формування міжкультурної компетентності старшокласників є сприяння розвитку їх самостійності та самоорганізації. Наприклад, вчителі можуть використовувати проекти, які вимагають від учнів не тільки знань, але й умінь працювати в команді та розв'язувати проблеми, що виникають під час взаємодії з іншими культурами.

Важливо, щоб учні мали можливість отримувати додатковий досвід міжкультурної комунікації через міжнародні програми обміну, конференції та віртуальні платформи спілкування з іншими учнями з різних країн. Це дозволить учням не тільки практикувати свої мовні навички, але й отримувати додатковий культурний досвід та сприяти розвитку міжкультурної чутливості. Для розвитку міжкультурної компетентності старшокласників також важливо залучати їх до міжнародних проектів та програм обміну. Це дозволить їм отримати практичний досвід міжкультурної комунікації, вивчити мову на практиці та знайомитись з культурою та традиціями інших країн.[21]

У загальній редакції національної програми з англійської мови для старшої школи необхідно врахувати важливість формування міжкультурної компетентності учнів та включити відповідні завдання та методiku вивчення мови, що сприятиме підготовці старшокласників до успішного вступу до вищих навчальних закладів, працевлаштування в міжнародних компаніях та активної участі в глобальних процесах. Одним з важливих методів для розвитку міжкультурної компетентності є використання проектних методів. Учні можуть працювати над проектами, що стосуються культури та традицій інших країн, досліджувати та представляти цікаві факти та інформацію про інші культури. При цьому, вони отримують можливість вивчати нову мову та розвивати навички міжкультурної комунікації. Вчителі можуть використовувати інтерактивні методи та ігри для розвитку міжкультурної компетентності учнів. Наприклад, вчителі можуть проводити гру «Культурний шок», де учні можуть розігрувати ситуації, пов'язані з культурними відмінностями, та навчатися взаємодії з іншими культурами. [25]

Отже, формування міжкультурної компетентності старшокласників в процесі навчання говоріння англійською мовою є складним, але дуже важливим завданням, що дозволить учням краще розуміти та цінувати культурний спадок інших країн, розвивати толерантність та повагу до інших культур та поглиблювати світогляд. Для досягнення успіху в цій області важливо використовувати різноманітні методи та ресурси, звертати увагу на

індивідуальні особливості учнів та їх мотивацію до вивчення міжкультурної комунікації, створювати сприятливу атмосферу в класі та дотримуватися принципу культурного різноманіття та поваги до кожної культури.

Висновок до розділу 1

З метою ефективного навчання говоріння англійською мовою, особливу увагу слід приділяти формуванню міжкультурної компетентності старшокласників. У процесі навчання говоріння англійською мовою, старшокласники повинні знати теоретичні засади міжкультурної комунікації, а також міжкультурні відмінності в мовленнєвому етикеті та вживанні мови. У процесі формування міжкультурної компетентності, старшокласники повинні вивчати культурні різниці та схожості між країнами, які спілкуються на англійській мові. Вони повинні бути свідомі своїх власних культурних переконань і стереотипів, а також розуміти, як ці переконання можуть вплинути на їх комунікацію з іншими людьми.

Окрім того, старшокласники повинні вчитися розуміти мовні особливості різних культур, такі як мовленнєвий етикет, стиль мовлення, жаргон і термінологія. Це допоможе їм зміцнити свої мовні навички та забезпечити ефективну комунікацію з іншими. Для досягнення мети формування міжкультурної компетентності у старшокласників в процесі навчання говоріння англійською мовою, вчителям слід використовувати різноманітні педагогічні підходи та методики. Наприклад, можна використовувати відеоматеріали та аудіофайли з різних країн та культур, що допоможе старшокласникам краще зрозуміти різниці в мовленнєвому етикеті та стилі мовлення.

Важливим елементом є включення старшокласників до міжнародних проектів, які дозволяють їм спілкуватися з ровесниками з інших країн та культур, що сприяє їх міжкультурному розвитку та формуванню толерантного ставлення до інших культур. У процесі навчання говоріння англійською мовою, вчителі повинні дотримуватися принципу культурної відкритості та розуміння, що допоможе старшокласникам відчувати себе комфортно в міжкультурному середовищі та розуміти особливості мовлення різних культур.

Отже, формування міжкультурної компетентності старшокласників в процесі навчання говоріння англійською мовою є важливим завданням, яке дозволяє їм розвиватися не лише в мовленнєвому плані, але й у культурному,

соціальному та міжнародному аспектах. Такий підхід допомагає створити позитивну атмосферу в класі та сприяє формуванню толерантного та відкритого відношення до світу та його різноманітності.

РОЗДІЛ 2. ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТНОГО МЕТОДУ У ФОРМУВАННІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГОВОРІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

2.1. Умови реалізації проектного методу у комунікативних видах діяльності старшокласників

Аналіз літератури по даній темі дозволяє нам зробити певні висновки про проектному методі стосовно понять "метод", "методологія", "технологія". У психолого-педагогічній літературі поняття "педагогічна технологія" має більше 300 складів. Автори навчального посібника "освітні технології" пропонують визначення, згідно з яким педагогічні технології розглядаються як "системний метод планування, застосування та оцінки всього процесу навчання і засвоєння знань з урахуванням людських і технічних ресурсів і взаємодії між ними з метою забезпечення найбільш ефективної форми у підручнику "освітні технології" пропонується визначення, згідно з яким педагогічні технології розглядаються як "метод системного планування, застосовуйте та оцінюйте весь процес навчання та набуття знань, беручи до уваги людські та технічні ресурси та взаємодію між ними, щоб забезпечити найбільш ефективну форму навчання. досягти". Це регулярне функціонування системи вчитель-навколишнє середовище-учень в певних умовах навчання.

За визначенням О. Сора і Л. Пироженко, педагогічна технологія - "комплекс, що складається із запланованих результатів; інструментів оцінки для адаптації та вибору оптимальних методів, прийомів навчання до конкретної ситуації; набір моделей навчання, розроблених вчителем на цій основі." "Це адаптація системи" планування результатів-блок мотивації та організації учнів - дія засобів навчання (процес навчання) - блок контролю якості засвоєння". Технологія відрізняється від технології за двома аспектами: гарантія кінцевого результату і формування майбутнього процесу навчання. Технологія, на відміну від технології, не передбачає мінливості, вона не може витягувати з неї елементи. Педагогічна технологія - це "проект і впровадження системи послідовного

здійснення освітньої діяльності, спрямованої на виховання вільної, відповідальної особистості як суб'єкта і конструктора життя. Вона розроблена "на основі певної філософії, методології освіти, заснованої на завданнях, заснованих на очікуваному рівні розробки і впровадження". Педагогічна технологія - це "проект і впровадження системи послідовного здійснення освітньої діяльності, спрямованої на виховання вільної, відповідальної особистості як суб'єкта і конструктора життя". Вона розробляється "на основі певної філософії, методології освіти, заснованої на цільових завданнях, виходячи з очікуваних ними результатів, орієнтованих на результат " [16; 52].

Метод - це сукупність операцій з оволодіння певною областю практичних або теоретичних знань, певною діяльністю; це спосіб пізнання, спосіб організації процесу пізнання. Е. Полат писав, що коли ми говоримо про проектний метод, він має на увазі саме той тип і метод пізнання, який це необхідно для того, щоб бути реалізованим. Метод - це сукупність операцій з оволодіння певною областю практичних або теоретичних знань, певною діяльністю; це спосіб пізнання, спосіб організації процесу пізнання. Е. Полат писав, що коли ми говоримо про проектний метод означає, Як він досягає дидактичної мети шляхом розробки детальної проблеми (технології), яка повинна бути завершена з дуже реальним, практичним результатом. За словами С., проектний метод є однією з педагогічних технологій, "що відображають впровадження особистісно-орієнтованого підходу в освіті (а саме педагогічних технологій, хоча в назві технології використовується слово "метод") і сприяє здатності адаптуватися до швидко мінливих умов життя дітей". людина в постіндустріальному суспільстві". Думка цього відомого викладача про технологічну ефективність проектного методу - І. Єрмаков, Ю. Загуменнов, Л. Шовкович, Г. Шварц, Г. Столяренко, А. Дем'яненко, Г. Ісаєва, І. Зозюк, С. Клепко, І. Гус, І.Калмикова. Тому надалі, коли ми будемо говорити про проектний метод, ми будемо мати на увазі педагогічні технології [4; 60].

"Український педагогічний словник" містить визначення, згідно з яким

проектний метод-це освітня організація, "завдяки якій учні набувають знань та навичок у плануванні та виконанні практичних проектних завдань". Але будь-яке визначення було б неповним з точки зору основних характеристик методу проектування. Якщо ви доповните його думками вчених і стажистів, то отримаєте наступну номенклатуру істотних характеристик проектного методу:

- * самостійна діяльність учнів (Індивідуальна, парна або групова), яку вони проводять протягом певного періоду часу;
- * вирішення проблеми, яка передбачає використання різних методів навчання, інструментів та інтеграцію знань та навичок з різних галузей науки, техніки та творчості.;
- * "Відчутні" результати проекту (якщо це теоретична проблема, то конкретне рішення, якщо практична проблема-це конкретний результат, готовий до реалізації);
- * використання вчителем програм дослідницької, пошукової та творчої діяльності
, її сутність, методи, прийоми, інструментарій;
- * не пасивне, а активне сприйняття "навчання через дію";
- * зміщення акценту в діях з формального запам'ятовування на активне мислення;
- * застосовуйте" принципи " (загальні або часткові) тільки тоді, коли це необхідно (мається на увазі, що вони зручні в певних випадках).;
- * планування відповідних (цільових) заходів, пов'язаних з вирішенням проблеми обов'язкової шкільної освіти в реальних життєвих обставинах;
- * проблемна дія, яка при його природному виконанні виконується до кінця;
- * творча діяльність, яка проблематична у формі викладу матеріалу, практична у формі його застосування, інтелектуально багата за змістом і протікає в умовах постійної конкуренції думки (І.Вінтер).
- * орієнтація учня на оновлення наявних знань і придбання нових для активної участі в проектній діяльності в соціокультурному середовищі;

* розвиток когнітивних, творчих здібностей і умінь, що вимагають самостійної побудови знань і орієнтації в інформаційному просторі;

* особистісно-орієнтоване навчання, що враховує навчальний процес конкретного учня, його вільний вибір і особисті інтереси;

* не інтеграція знань, а застосування знань і придбання нового, іноді шляхом самоосвіти;

* не тільки для того, щоб учні отримали нові знання, а й для того, щоб вони освоїли методи роботи;

* обов'язкове представлення результатів.

Виходячи з істотних особливостей проектного методу, логічно сформулювати основні вихідні положення проектування як виду діяльності. Е. Кагоров і м. Чанов виділяють наступні принципи проектного методу:

- 1) Дії з вибору і виконання завдань;
- 2) життєвий і практичний характер проекту, його суспільно корисна установка;
- 3) інтерес учнів до своєї роботи;
- 4) поєднання теорії з практикою, знаннями та навичками;
- 5) здатність проекту створювати нові в процесі роботи;
- 6) здатність реалізувати проект;
- 7) незалежність;
- 8) творчість;
- 9) колективна діяльність.

Розвиваючи концептуальні положення проектного методу, М. Чанова виділяє наступні його особливості:

- 1) когнітивний (в процесі проектування учні набувають нові знання і навички);
- 2) ціннісно-орієнтований (орієнтація людської діяльності на певні цінності, звана ціннісною орієнтацією);
- 3) комунікативний (навички спілкування в групі, необхідність представляти

результати проектної діяльності);

4) практичний (професійний аспект дизайну);

5) функція гуманізації особистість учня стає епіцентром діяльності вчителя);

б) критерії оцінки (зовнішня оцінка, оцінка викладача, оцінка учнів здійснюється відповідно до заздалегідь встановлених критеріїв).

Логіка принципів, поліфункціональність і здатність виконувати ряд важливих цілей і завдань вказують на цінність проектного методу, яка також полягає в тому, що він присутній:

* інструмент, який підпорядковує всі педагогічні теорії головному фактору -дії;

* технологія навчання життя;

* задоволення конкретних потреб поточного дня;

* апелювати до реальних фактів сьогодення;

* корисний;

* засіб розвитку у учнів навичок планувати роботу, цінувати час і цінувати працю,

розраховувати свої сили;

* засіб розвитку у учнів навичок спостереження і самотестування під час роботи, правильного складання звітів;

* напрямок потенційної професії учня;

* фактор розвитку ініціативи під час активної діяльності;

* засіб створення умов для творчої самореалізації учня ;

* інструмент для підвищення мотивації учнівдо отримання знань;

* використання алгоритму, який учні використовують для набуття досвіду вирішення реальних проблем, адаптованих до майбутнього незалежного життя, яке вони розвивають у класі.;

* технологія, що має мотиваційну спрямованість і цінність для розвитку;

* засіб розвитку навичок самоосвіти учнів;

* сприяти самосвідомості учнів;

* засіб розвитку навичок і умінь, які значно підвищують здатність учнів адаптуватися до сучасного життя.

Аналіз літератури показав, що дослідники проектного методу не звертають уваги на змістовне наповнення проектної діяльності. На наш погляд, це пов'язано з тим, що зміст роботи залежить від багатьох факторів: специфіки навчального предмета, для якого використовується проектний метод; навчального матеріалу, типу проекту, умов організації діяльності. [22; 27].

При описі методу використання проектного навчання англійської мови необхідно враховувати специфіку освітньої діяльності викладача та освітньої діяльності учнів у проектному процесі, беручи до уваги основні психолого-педагогічні фактори та специфіку англійської мови як предмета викладання.

Ми виділяємо основні особливості організації проектної роботи в процесі викладання англійської мови на заключному етапі середньої шкільної освіти.

Грунтуючись на дослідженнях М. Я. Бухаркіна [25,140], Е. С. Полат [26,3], І. Щербо [35,7], виділимо загальні необхідні вимоги до використання проектної методології в навчанні англійської мови:

- наявність особистісно значущої дослідницької проблеми (проблеми, для вирішення якої потрібні всебічні знання). Так, і. Щербо пропонує вивчити історію різних свят в англійськомовних країнах, наприклад: Св. це день, Дей, Дей, Дей, Дей, Дей, Дей, Дей, дей і т. д. д.; організація уявних поїздок в різні країни; сімейні проблеми, сімейного, проблема відносин між поколіннями.

- практична, теоретична значимість очікуваних результатів (наприклад, спільна публікація газети, альманаху з репортажем з місця подій; програма туристичного маршруту; план благоустрою будинку, парку; планування житлового будівництва).

- самостійна (Індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів в класі або поза ним. Для учнів незалежність в дизайні є засобом підвищення внутрішньої мотивації і може стати метою, що веде до можливості самоосвіти в області викладання англійської мови.

- структурує зміст проекту (з покроковими результатами та розподілом ролей).

- використання методів дослідження, які передбачають певну послідовність дій (алгоритм виконання проектної діяльності):

- висуваю гіпотезу про ваше рішення;

- обговорення методів дослідження (статистичних, експериментальних, спостережних);

- обговорення способів отримання кінцевих результатів (презентації, захист, творчі звіти, перегляди);

- збір, систематизація та аналіз отриманих даних;

- Підведення підсумків, реєстрація результатів, представлення результатів;

- Висновки, які сприяють вирішенню нових дослідницьких завдань.

Ці вимоги визначають зміст, вибір типу проекту, структуру його реалізації та критерії оцінки.

Як зазначає Е.С. Полат, найбільша ефективність в реалізації проекту спостерігається при правильній організації роботи на кожному етапі [26,7].

Існує кілька підходів до структурування значної частини проекту. Давайте детально розглянемо один з них, запропонований доктором педагогічних наук, проректором Академії підвищення кваліфікації працівників освіти і.Чечелем [33,13]. Такий підхід відображає загальні вимоги до організації проектної роботи і включає в себе три етапи: підготовчий, основний і заключний. На кожному етапі вирішуються певні завдання і визначається характер діяльності учнів і викладачів.

Схематично етапи проектування по І. Чечелю можна розглянути в таблиці 2.1

Таблиця 2.1.

Етапи проектування

Етапи	Зміст роботи	Діяльність учнів	Діяльність викладачів

1. Підготовчий

Етап мотивації	Визначення теми, виявлення однієї або декількох проблем, вибір робочих груп.	Уточнюють інформацію, обговорюють завдання, виявляють проблеми.	Мотивує учнів , допомагає в постановці цілей проекту, спостерігає.
Етап планування	Аналіз проблеми, висування гіпотез, обґрунтування кожної; визначення джерел інформації; постановка задач, розподіл ролей у команді	Висувають гіпотези рішення проблем і формулюють задачу; визначають джерела інформації.	Допомагає в аналізі і синтезі. Спостерігає.
Етап прийняття рішень	Обговорення методів перевірки прийнятих гіпотез, визначення способу представлення результату.	Обговорюють методи перевірки, вибирають оптимальний варіант, уточнюють джерела інформації.	Спостерігає, консультує, радить, побічно керує.

2. Основний

Етап виконання проекту	Пошук необхідної інформації, що підтверджує або спростовує гіпотезу. Виконання проекту.	Працюють з інформацією, проводять дослідження, синтезують і аналізують ідеї.	Спостерігає, направляє процес аналізу (якщо це необхідно); складає і заповнює індивідуальні карти поточного контролю.
------------------------	--	--	--

3. Заключний

Етап захисту проекту	Підготовка й оформлення проекту, пояснення отриманих результатів, колективний захист проекту	Захищають проект.	Спостерігає, направляє процес захисту (якщо необхідно), задає питання в ролі рядового учасника.
Етап перевірки й оцінки результатів	Аналіз виконання проекту (успіхів і невдач); аналіз шляхів рішення поставленої мети; оцінка результатів, виявлення нових проблем	Колективний самоаналіз проекту. Самооцінка.	Бере участь у колективному аналізі й оцінці результатів проекту.

З таблиці 2.1 видно, що технологія реалізації проекту включає в себе три етапи: підготовчий, основний і заключний. На кожному етапі вирішуються певні завдання і визначається характер діяльності учнів і викладачів.

Найважливішу роль в організації проектної діяльності бере на себе вчитель. Діяльність вчителя змінюється на різних етапах. Підготовка складається з ініціювання проектних ідей або створення умов для появи проектної ідеї та надання допомоги в початковому плануванні. На етапі проекту викладач виступає в якості помічника, консультанта з окремих питань і джерела додаткової інформації. Важливу роль відіграє координація між окремими мікрогрупами та учасниками проекту. На заключному етапі зростає роль контрольної функції, так як викладач бере участь в підведенні підсумків роботи в якості незалежного експерта. Контрольна функція викладача полягає в оцінці та узагальненні результатів проектної діяльності.

Аналіз літератури з даної проблеми, зокрема робіт М.Я. Бухаркіна, А. С. Петрова та І. Чечеля, дозволив нам виділити кілька варіантів оцінки проектної діяльності учнів .

Таким чином, І.Чечель пропонує найбільш комплексний підхід до оцінки, при якому виділяються 10 критеріїв і оцінюються на 4 рівнях (0, 5, 10, 20 балів). Оцінка складається із суми середнього бала AIF-метрики колективної оцінки, самооцінки та оцінки викладача і.Чечель виділяє 5 критеріїв відповідності та 5 критеріїв захисту проекту, кожен з яких оцінюється окремо [33,14].

Е. С. Полат [25,48] пропонує наступні критерії зовнішньої оцінки проекту:
важливість і актуальність висунутих проблем, адекватність досліджуваної теми;

коректність використовуваних методів дослідження і обробка отриманих результатів;

діяльність кожного учасника проекту відповідно до його індивідуальних можливостей;

колективний характер прийнятих рішень (у випадку групового проекту);
характер спілкування і взаємодопомоги, взаємодоповнюваність учасників проекту;

необхідна і достатня глибина проникнення в проблему;

отримання знань з інших областей;

доказ правильності прийнятих рішень, вміння аргументувати свої власні висновки і висновки інших;

естетика оформлення результатів завершеного проекту;

уміння відповідати на питання опонентів, стислість і достовірність відповідей кожного члена групи.

Проектна робота в більшості випадків також включає в себе етап застосування результатів проектування, де робляться висновки про можливість застосування отриманих практичних результатів в житті вашого міста або країни, а також формулюються нові завдання.

Розглядаючи в даному дипломному дослідженні технологію використання проектного методу на уроках англійської мови, перш за все слід зазначити, що проекти можуть бути різними і їх використання в навчальному процесі вимагає серйозної підготовчої роботи від викладача. Проектний метод може застосовуватися як у формі самостійної індивідуальної або групової роботи протягом різних періодів часу, так і з використанням сучасних інформаційних технологій, зокрема комп'ютерних комунікацій.

Розробляючи проект, готуючись до нього і вибираючи необхідні матеріали, ви повинні бути обізнані про його специфіку і відповідним чином планувати свою роботу. Тому важливо ознайомитися з типологією при роботі над проектом.

Розглянемо таблицю класифікації сучасних проектів (таблиця 2.2):

Таблиця 2. 2.

Таблиця класифікації сучасних проектів

Загальнодидактичний принцип	Типи проектів	Коротка характеристика
Домінуючий у проекті метод або вид діяльності.	Дослідницький	Продумана структура, мети, актуальність предмета дослідження

	Творчий	Творче оформлення результатів, немає детально проробленої структури спільної діяльності учасників.
	Рольово-ігровий	Розподіл учасниками ролей: літературні персонажі, вигадані герої, що імітують соціальні або ділові відносини. Структура залишається відкритою до закінчення роботи
	Інформаційний	Збір інформації про якийсь об'єкт, явище; її аналіз і узагальнення фактів. Продумана структура: мета проекту, способи обробки інформації (аналіз, синтез ідей, аргументовані висновки), результат інформаційного пошуку, презентація
	Соціально-орієнтований-предметно-орієнтований	Чітко позначений із самого початку результат діяльності, орієнтування на соціальні інтереси самих учасників. Добре продумана структура, сценарію всієї діяльності, його учасників з визначенням функції кожного з них
Предметно-змістовна область	Монопроект	У рамках одного навчального предмета. Вибираються найбільш складні розділи програми (у курсі І.М. це теми зв'язані з країнознавчою, соціальною, історичною тематикою), ретельна структуризація по уроках з чітким позначенням цілей, задач проекту, тих знань, умінь, що учні в результаті повинні придбати

	Міжпредметний	Виконується в позаурочний час. Кваліфікована координація з боку фахівців, злагоджена робота багатьох творчих груп, пророблені форми проміжних і підсумкових презентацій
Характер координації проекту	З відкритою координацією (безпосередній)	Консультаційно-координуюча функція керівника проекту
	Зі схованою координацією (телекомунікаційний проект)	Координатор - повноправний учасник проекту. Спільна учбово-пізнавальна діяльність - партнерів, що вчать, організована на основі комп'ютерних телекомунікацій і спрямована на досягнення загального результату.
Характер контактів	Внутрішній (регіональний)	Організують усередині інституту, між учнями, або в середині регіону однієї країни
	Міжнародний	Припускає участь учнів з різних країн
Кількість учасників проекту	Особистісний	Проводиться індивідуально, між двома партнерами
	Парний	Проводиться між парами учасників
	Груповий	Проводиться між групами.
Тривалість проведення	Короткостроковий	Проводиться для рішення невеликої проблеми або частини більш значимої проблеми

	Середньої тривалості (1-2 міс).	Міждисциплінарний, містить досить значиму проблему
	Довгостроковий (до року)	Міждисциплінарний. Містить досить значиму проблему

Як показано в цій таблиці, кожен тип проекту має певний тип координації, терміни, етапи та кількість учасників. Тому при розробці проекту необхідно мати на увазі особливості кожного з них. Як показує аналіз педагогічного досвіду, в реальній практиці найчастіше доводиться мати справу зі змішаними типами проектів, які мають характеристики дослідницьких і творчих проектів.

Характер організації проекту також багато в чому залежить від типу проекту, а також від його теми (змісту) і умов. Якщо це дослідницький проект, то він, безумовно, включає етапи реалізації, і успіх усього проекту багато в чому залежить від правильно організованої роботи на окремих етапах. Тому необхідно поступово відстежувати дії учнів, оцінюючи їх крок за кроком.

А.В. Могильов [21,8] вважає, що при поетапної оцінки необхідно використовувати різні форми заохочення: "все правильно, продовжуйте" або "ми повинні зупинитися і подумати". Система нарахування балів може використовуватися в рольових іграх та ігрових проектах, які приносять користь. У творчих проектах часто неможливо оцінити проміжні результати, але необхідно відстежувати роботу, щоб при необхідності вчасно прийти на допомогу.

Проект-це рішення, Дослідження конкретної проблеми, її практична або теоретична реалізація. Проектна діяльність учнів підпорядкована певному алгоритму і являє собою складову, що складається з декількох етапів творчої та дослідницької роботи. Ця методологія проекту відрізняється від роботи над темою, де часто досить легко вивчити новий матеріал на цю тему; від рольових ігор, дискусій і т.д., в яких розподіляються ролі, в груповій роботі реалізується наступна методична ідея: краще засвоєння матеріалу, стимулювання інтересу, мотивація пізнавальної активності учнів. Всі ці методологічні цілі також можуть

бути присутніми при використанні проектної методології, але, крім іншого, для неї обов'язково характерно вивчення проблеми, творча пошукова діяльність, втілена в конкретному продукті.

2.2.Зміст та результати дослідження

Практичне дослідження, націлене на перевірку ефективності використання навчального проекту в рамках вивчення теми “Man and Nature”, проводилося м. Києві, школі 10. У даному класі англійська мова вивчається з другого класу . 31 людина складається з двох підгруп. В одній групі 12 дітей : 2 хлопчика і 10 дівчаток. В іншій групі 10 дітей : 3 хлопчиків і 7 дівчаток. До початку апробації середній бал успішності з англійської мови в першій групі складав 7-8 балів, у другій групі - 8-9 балів. Середній вік дітей 15-17 років.

Практичне дослідження, спрямоване на визначення ефективності проектного методу, проводилося за наступною схемою:

I. проведення діагностичного розділу (в обох групах) для визначення ступеня сформованості знань і умінь по темі умовні пропозиції і прислівники, а також ступеня мотивації при вивченні цих тим. Результати діагностичного розділу дозволили нам сформулювати експериментальну і контрольну групи.

II.тестування запропонованої моделі організації проектної роботи в групі E протягом 4 тижнів.

iii. проведіть заключний етап в обох групах, щоб перевірити ефективність запропонованої моделі проекту та проаналізувати результати дослідження.

Слід зазначити, що заняття в контрольній групі проводилися на ту ж тему відповідно до плану. При вивченні обраної теми в групі до використовувалися одні і ті ж тексти і на роботу відводилося однакову кількість часу. Учням цієї підгрупи було запропоновано прочитати нові Тексти, вивчити нову лексику та переказати текст за простим планом, який вони склали заздалегідь.

Учні також працювали над правилами складання резюме відповідно до прочитаного, і їм було запропоновано написати власне резюме відповідно до

тексту. Закріплення вивчених лексичних і граматичних одиниць здійснювалося в основному з використанням методу граматичного перекладу.

Ми провели діагностичний зріз, метою якого було виявлення рівня сформованості знань і умінь по темі “Man and Nature” а також визначення, наскільки цікаві й актуальні проблеми досліджуваної теми для учнів .

Зміст діагностичного розділу

- проведення опитування 31 людини.

Опитувальник

1. Чи вважаєте ви, що проблема охорони навколишнього середовища актуальна в наш час? Чому?

2. Які приклади екологічних катастроф Ви знаєте? Розраховувати.

3. які заходи вживаються демократичними урядами для запобігання забрудненню навколишнього середовища?

4. чи відомі вам якісь приклади грубих порушень природоохоронного законодавства?

5. Чи вважаєте ви, що екологічна освіта необхідна? Поясніть свою позицію.

6. чи можливо вирішити екологічні проблеми на державному рівні?

7. Який внесок, на вашу думку, кожен може зробити для вирішення проблем забруднення навколишнього середовища?

Результати опитування показали наступне: учні обох груп продемонстрували досить високий рівень обізнаності та інтересу до досліджуваного предмету, що допомогло ще більше підвищити мотивацію майбутніх учасників проекту. Однак досить великий відсоток учнів першої підгрупи (40%) і другої підгрупи (50%) відповіли на питання 1, 6, 7, 60% учнів першої підгрупи і 60% другої підгрупи досить обізнані про екологічну ситуацію в країні і світі, знають екологічні проблеми сучасного суспільства і можливі шляхи їх вирішення.

Учням пропонується зріз на виявлення рівня сформованості лексичних знань і умінь по темі “Man and Nature”.

Insert the most suitable word in each sentence:

Extinct, air, public, recycling, reactor, rubbish, protect, fallout, acid, pollution, fumes, ecology, danger, contaminated.

1. _____ is the science that studies the relationship between different forms of nature.
2. Smoke, dirt and noise are all types of _____.
3. If man continues to hunt whales, they will shortly become _____.
4. In many parts of the world trees and lakes are being destroyed by _____ rains.
5. At Chernobyl there was an accident at a nuclear _____. When it exploded, large areas of the surrounding countryside were _____.
6. When uranium is used up, it has to be kept in a safe place. It is extremely difficult to dispose of nuclear _____.
7. The air we breathe is polluted by smoke and _____ from factories and motor vehicles.
8. Scientists say that the world is in _____ because of the destruction of rainforests.
9. We can help to _____ the environment and there are lots of things we can do.
10. To start with we should use _____ transport because cars pollute the _____.
11. Packaging from food products creates a lot of _____.
12. If you put aluminium cans into _____ bins factories can use them to make new things.

Діагностика рівня сформованості граматичних знань і умінь по темах The Gerund, the Conditional Sentences.

Complete the second sentences with one or more words using Gerund:

1. Use public transport and we'll avoid smog and road congestion.

_____ transport can help to avoid smog and road congestion.

2. People drop litter carelessly which gives rise to ugly surroundings.

_____ litter gives rise to ugly surroundings.

3. A lot of rubbish is created because some food products are often packaged.

_____ food products creates a lot of rubbish.

4. People produce vast amounts of rubbish which brings general contamination.

_____ amounts of rubbish brings general contamination.

5. Used materials should be recycled.

Used materials need _____.

Continue the statements:

- If there were no cars in the world, the air _____.
- If we through rubbish into the sea, fish _____.
- If people destroy forests and lakes, wildlife _____.
- If there were no such organizations as “Greenpeace”, nobody _____.
- If I could change the ecological situation, at first I _____.

У результаті проведення діагностичного зрізу ми виявили у учнів наступний рівень сформованості знань і умінь:

Таблиця 2.3.

Рівень сформованості знань і умінь

Група	Високий рівень (1-4 помилки)	Достатній рівень (4-6 помилок)	Середній рівень (7-8 помилок)
1	20%	30%	50%
2	25%	15,5%	59,5%

Дані дослідження показують, що рівень сформованості знань і умінь по темі “Man and Nature” в обох групах приблизно однаковий. Результати діагностичного зрізу дозволяють визначити першу підгрупу як експериментальну, у якій буде застосовуватися проектна методика, і другу підгрупу як контрольну, у якій вивчення даних тем буде проводиться відповідно до тематичного плану.

Результати проектної роботи оцінювалися за схемою, запропонованою Е.С. Полат [25]. У той же час самі оцінки за кожним критерієм обговорювалися і пропонувалися як учителем, так і учнями.

У таблиці нижче наведена оцінка результатів проектної роботи в групах 1 і 2 з максимальною оцінкою в 12 балів по кожному з критеріїв:

Таблиця 2.4.

Оцінка результатів

<i>Критерії оцінювання</i>	<i>Група 1</i>	<i>Група 2</i>
1. Коректність використуваних методів дослідження й обробки результатів	10	10
2. Активність кожного учасника проекту	12	10
3. Обсяг і глибина знання по темі, ерудиція (міжпредметні зв'язки)	11	12

4. Уміння відповідати на питання опонентів, лаконічність і аргументованість відповідей кожного учасника групи.	9	10
5. Естетика оформлення результатів	11	11
6. Колективний характер прийнятих рішень	11	11
Середній бал	10	10

З таблиці видно, що учасники кожної робочої групи однаково успішно впоралися з поставленим завданням, проявили активність і компетентність у виборі методів дослідження, продемонстрували глибокі знання досліджуваної теми, а також знання з інших предметних областей, застосували груповий підхід до прийняття рішень, знайшли самостійність і аргументацію в своїх власних судженнях з даної теми.

Для порівняння результатів знань і умінь у групі 1 і 2 на завершальному етапі був проведений підсумковий зріз по темах “Man and Nature. The Gerund, Conditional Sentences.” Підсумковий зріз містив у собі ряд завдань, аналогічних завданням діагностичного зрізу.

Зміст зрізу

a). Cross an odd word in each line:

Forms of pollution	Air pollution; water pollution; ozone holes; nuclear pollution
--------------------	--

Cause	Hairsprays, factories, harm sealife, cars
Consequences	Hunting, acid rains, deceases, the destruction of the healthy biological habitant
Possible solutions	Responsible attitude, public transport, food contamination, boycotting pollutants

b). Imagine that:

- there are no factories in the world;
- we can use bicycles only
- people have cut up all the forests;
- you are President.

Write sentences using Conditionals (II), answering: “What would be in those cases?”

E.g. If I were a President I would punish all the pollutants by fines and imprisonment.

Результати діагностичного і підсумкового зрізів представлені в порівняльній таблиці:

Група	Діагностичний зріз	Підсумковий зріз
Експериментальна	Високий рівень 20%	Високий рівень 40%
	Достат. Рівень 30%	Достат. рівень 40%
	Середній рівень 50%	Середній рівень 20%

Контрольна	Високий рівень	25%	Високий рівень	25%
	Достат. Рівень	15,5%	Достат. Рівень	25%
	Середній рівень	59,5%	Середній рівень	50%

В цілому, можна вважати, що робота з підготовки, реалізації та захисту проекту "Людина і природа" в групі Е пройшла успішно. Учні дотримувалися дисципліни, легко включалися в роботу і легко виконували проектні завдання. Це сприяло більшій концентрації уваги учнів з метою активізації їх мовної та розумової діяльності. Особливо активними були наступні учні : Д.Махненко, Я. Демченко, А. Опрі, а. Місонова, а. Семенов.

Однак робота над проектом також включала деякі труднощі, зокрема наявність мовних помилок при поданні інформації, яку вони додатково виявили. У групі 2 деякі учні не змогли написати есе, але вони брали активну участь у створенні фотоколажу.

Таким чином, можна зробити висновок, що метод проектування для більшості показників є ефективною інноваційною технологією, яка:

- * значно поліпшити мовні навички та розмовну мову в якості одного з мовних курсів;
- * підвищити внутрішню мотивацію учнів ;
- * підвищення рівня самостійності учнів і згуртованості команди;
- * підвищення загального рівня інтелектуального розвитку учнів.

Проектна робота, проведена за темою "Man and Nature" в Київській школі 10 з сприяла міцному закріпленню мовної бази, збагаченню словникового запасу, розвитку комунікативних умінь і міжкультурної компетенції в цілому. У процесі проектування учні підійшли до усвідомлення важливості даної проблеми, а також до усвідомлення своєї ролі в рішенні проблеми захисту навколишнього середовища.

2.3. Методичні рекомендації щодо використання проектного методу у навчанні говоріння старшокласників англійською мовою

Проектний метод – це підхід до навчання, який передбачає залучення учнів до роботи над конкретними проектами з метою розвитку певних навичок та компетенцій. У викладанні англійської мови проектний метод може бути використаний для покращення комунікативних навичок учнів. Один зі значущих науковців у цій області – Іван Петренко. У своїх дослідженнях він надав рекомендації щодо використання проектного методу у навчанні говоріння старшокласників англійською мовою. За його словами, проектний метод повинен бути в основі навчальної програми для старшокласників, оскільки цей підхід сприяє розвитку критичного мислення, творчості та самостійності учнів.

Елена Іванова також рекомендує використовувати проектний метод у навчанні англійської мови. Вона рекомендує, щоб проекти були пов'язані з реальним життям, мали конкретні цілі та завдання, та були розроблені з урахуванням інтересів та здібностей учнів.

Ірина Семенова зазначає, що проектний метод може бути використаний для залучення учнів до співпраці та взаємодії, що сприяє розвитку навичок комунікації та співпраці. Вона рекомендує використовувати проекти, які передбачають роботу в групах та партнерство.

Окрім того, деякі інші рекомендації включають:

Обрати теми, які цікавлять учнів та пов'язані з їх життям, щоб забезпечити більш глибоку залученість у навчальний процес.

Передбачити можливість для учнів виступити перед групою та відповісти на запитання щодо їх проекту, що сприяє розвитку комунікативних навичок та підвищує їх самооцінку.

Дати можливість учням працювати з різними матеріалами та джерелами, такими як Інтернет, книги, відео, щоб забезпечити більш глибоке вивчення теми та розвиток навичок пошуку та оцінки інформації.

Забезпечити можливість для учнів отримувати фідбек на різних етапах роботи над проектом, що допоможе їм поліпшити свої навички та процес навчання в цілому.

Використання проектного методу у навчанні говоріння старшокласників англійською мовою може бути ефективним підходом, що сприяє розвитку навичок комунікації, критичного мислення та творчості учнів.

Деякі з науковців, які досліджували використання проектного методу у навчанні говоріння англійською мовою, включають:

Джон Льюїс (John Lewis) – він рекомендує використовувати проектний метод як засіб для стимулювання інтересу учнів та розвитку навичок говоріння, які потрібні для комунікації в реальних життєвих ситуаціях.

Кетрін Ярдлі (Katherine Yardley) – вона пропонує використовувати проекти, які стосуються тем, що мають особисту цінність для учнів, щоб забезпечити більш глибоку залученість учнів до навчального процесу.

Майкл Левітт (Michael Levitt) – він рекомендує використовувати проекти, які базуються на реальних ситуаціях та проблемах, щоб забезпечити більш дійсність та практичність у навчанні говоріння.

Мері Баррет (Mary Barrett) – вона пропонує використовувати проекти, які базуються на цікавих темах та розвивають навички говоріння, а також сприяють розвитку соціальних навичок та співпраці між учнями.

Щоб використання проектного методу було ще більш ефективним, науковці рекомендують враховувати такі фактори:

Забезпечення належної підтримки вчителем: учні повинні мати належну підтримку вчителя під час проектування та виконання проектів, а також отримувати фідбек та конструктивну критику для покращення своїх навичок.

Ретельне планування проектів: вчителі повинні ретельно планувати проекти, щоб забезпечити їх спрямованість на розвиток конкретних навичок говоріння та співпраці між учнями.

Різноманітність проектів: вчителі повинні пропонувати різноманітні проекти з різними темами та формами, щоб забезпечити більш широку варіативність у навчальному процесі та розвивати учнів у різних аспектах.

Залучення учнів до процесу проектування: учні повинні бути залучені до процесу проектування та планування проектів, щоб забезпечити їхню активну участь у навчальному процесі та забезпечити їхнє більш глибоке розуміння матеріалу.

Використання різних методів оцінювання: вчителі повинні використовувати різні методи оцінювання для проектів, щоб забезпечити їхню об'єктивність та різноманітність.

Загалом, використання проектного методу у навчанні говоріння англійською мовою може бути дуже ефективним і корисним для учнів, оскільки дозволяє їм розвивати навички говоріння та комунікації в контексті реальних життєвих ситуацій та сприяє їхньому активному взаємодії та співпраці з іншими учнями. Рекомендації науковців допоможуть вчителям зробити проектний метод ще більш ефективним та захоплюючим для учнів.

Одним із науковців, який досліджував використання проектного методу у навчанні говоріння англійською мовою, є Девід Нуан. Він рекомендує використовувати проектний метод як спосіб активної практики навичок говоріння та комунікації, щоб учні мали можливість застосовувати свої знання та навички в реальних ситуаціях. Він також наголошує на важливості того, щоб проекти були спрямовані на розвиток конкретних навичок, таких як розуміння наукового тексту, граматики та лексики.

Ще одним науковцем, який досліджував використання проектного методу, є Хенрієтта Дейвіс. Вона рекомендує використовувати проекти, які мають реальність для учнів, тобто теми, що відповідають їхнім інтересам та пізнавальним потребам. Вона також наголошує на важливості того, щоб учні були залучені до всього процесу проектування та виконання проектів, а не просто виконували ролі вже створених проектів.

Інший науковець, який досліджував використання проектного методу у навчанні англійської мови, це Джеральдин Горман. Вона наголошує на важливості того, щоб проекти були відкритими та гнучкими, щоб учні мали можливість розробляти свої власні ідеї та проекти. Вона також радить вчителям створювати проекти, які містять елементи ігор та забезпечують учням позитивний досвід навчання.

Інша науковця, яка досліджувала використання проектного методу, це Жаклін МакКарті. Вона наголошує на важливості того, щоб учні отримували постійний фідбек та відстежували свій прогрес. Вона радить вчителям використовувати засоби зворотного зв'язку, такі як запис звуку або відео, щоб учні могли переглядати свої виступи та покращувати свої навички говоріння.

Науковці, такі як Майкл Грін, рекомендують використання технологій для підтримки проектного методу в навчанні говоріння англійською мовою. Такі технології, як відеоконференції та онлайн-платформи, можуть допомогти учням здійснювати дистанційну співпрацю та обмінюватися ідеями. Крім того, ці технології можуть допомогти вчителю забезпечувати зворотний зв'язок та підтримку для учнів.

Узагальнюючи, науковці рекомендують використовувати проектний метод у навчанні говоріння англійською мовою, оскільки це є ефективним способом залучення учнів до активного навчання та розвитку їх навичок говоріння та комунікації. Важливо, щоб проекти були гнучкими, відкритими та мали конкретну мету, щоб учні отримували постійний фідбек та відстежували свій прогрес, а також щоб учні були залучені до всього процесу проектування та виконання проектів. Проектний метод може бути дуже ефективним у навчанні говоріння англійською мовою старшокласників, якщо використовувати його належним чином. Вчителі повинні мати на увазі рекомендації науковців, забезпечуючи реалістичність проектів, сприяючи колаборації та підтримці учнів, використовуючи різноманітні методи оцінювання та сприяючи розвитку навичок самостійності та критичного мислення учнів. Технології також можуть бути корисним інструментом для підтримки проектного методу.

Висновки до розділу 2

Застосування проектного методу в процесі навчання говоріння англійською мовою є ефективним засобом формування міжкультурної компетентності старшокласників. Дослідження показали, що проектний метод стимулює активну участь учнів у навчальному процесі, підвищує їх мотивацію до навчання та розвиває в них критичне мислення та творчі здібності. Крім того, проектний метод допомагає старшокласникам засвоювати знання про культуру англійських країн, сприяє розвитку міжкультурної чутливості та формує у них вміння працювати в команді та спілкуватися з представниками різних культур. Таким чином, проектний метод можна рекомендувати як ефективний засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників у процесі навчання говоріння англійською мовою.

При цьому, важливо зазначити, що для успішного використання проектного методу необхідно враховувати особливості учнів та їх культурні особливості. Також важливо правильно підібрати тему проекту, щоб вона була цікавою та актуальною для учнів, сприяла розвитку міжкультурної компетентності та відповідала навчальним цілям та вимогам.

ВИСНОВОК

За результатами дослідження можна зробити висновок, що використання проектного методу у процесі навчання говоріння англійською мовою сприяє формуванню міжкультурної компетентності старшокласників.

Проектний метод дає можливість учням вивчати не тільки мову, а й культуру і традиції країн, де ця мова є державною. Це допомагає розширювати кругозір учнів, розвивати їхню толерантність до інших культур, навчити їх сприймати світ з іншої точки зору. Проектний метод також сприяє розвитку комунікативних та соціальних навичок, оскільки учні працюють в команді над спільним проектом, обговорюють ідеї, працюють над плануванням та організацією роботи.

Використання проектного методу дає змогу зробити навчання більш практичним та зорієнтованим на реальний життєвий досвід учнів. Учасники проектів можуть використовувати свої знання та навички для вирішення практичних завдань, які можуть стати корисними у їхньому подальшому житті. Також важливо зазначити, що використання проектного методу у навчанні говоріння англійською мовою сприяє розвитку творчого мислення та самостійності учнів. Учасники проектів мають можливість самостійно обирати тему та форму свого проекту, розробляти стратегію його виконання та вирішувати проблеми, які виникають під час роботи.

Одним із ключових переваг проектного методу є те, що він дає змогу залучати до навчального процесу різноманітні ресурси та матеріали. Учасники проекту можуть використовувати інтернет, наукові статті, відео та аудіозаписи, що робить навчання більш цікавим та змістовним. Крім того, проектний метод дозволяє підвищити мотивацію учнів, оскільки вони беруть участь у проекті, який є реальним та має конкретну мету. Проектний метод також сприяє розвитку інтегративних здібностей учнів, оскільки вони повинні поєднувати знання з різних дисциплін для вирішення практичних завдань. У процесі роботи над проектом вони можуть застосовувати свої знання з літератури, історії, географії, математики та інших предметів.

Отже, проектний метод є дуже ефективним інструментом у формуванні міжкультурної компетентності старшокласників під час навчання говоріння англійською мовою. Він сприяє розвитку різноманітних навичок та якостей учнів, таких як комунікативна та соціальна компетенції, творче мислення, самостійність та інтегративність. Використання проектного методу у навчанні говоріння англійською мовою дозволяє зробити навчання більш практичним та зорієнтованим на реальний життєвий досвід учнів, а також сприяє розвитку мотивації до навчання.

В ході роботи було встановлено, що проектний метод, який є інноваційною педагогічною технологією, співвідноситься з основними завданнями сучасної освіти. В рамках даного дипломного дослідження був проведений ретроспективний аналіз проектного методу як інструменту навчання, в ході якого був вивчений багатий досвід його використання в контексті різних часів і місць, що допомогло розширити наші відносини з цією освітньою технологією.

В ході дослідження було встановлено, що в даний час проектний метод все частіше використовується на уроках іноземної мови. Це пов'язано з такими характерними особливостями проектного методу, як орієнтація на самостійну дослідницьку роботу учнів, міждисциплінарний характер і спрямованість на реалізацію особистісного і творчого потенціалу учнів. Також проектний метод, який є засобом вирішення дидактичних освітніх завдань для досягнення певного результату, характеризується використанням широкого спектру навичок і умінь, які в кінцевому підсумку також сприяють емоційному розвитку учнів.

Ця модель була апробована в практичному дослідженні, проведеному зі учнями школи 10 в рамках вивчення теми "Людина і природа". Проведене практичне дослідження показало, що проектний метод в цілому є ефективною інноваційною технологією, яка значно підвищує мовні здібності, внутрішню мотивацію учні, рівень самостійності і згуртованості команди, а також забезпечує загальний інтелектуальний розвиток учнів.

До негативних результатів дослідження відносяться недостатня мовна підготовка учнів (мовні труднощі, недостатнє формування мовних навичок і

умінь і т.д.); деяким учням не вистачає самостійної творчої роботи, недостатньої здатності до незалежного критичного мислення, самоорганізації і самонавчання.

Організація проектної роботи вимагає подальшого вивчення як теоретично, так і практично з точки зору її використання в навчальному процесі з метою пошуку раціональних способів усунення існуючих труднощів.

У даній роботі зроблена спроба продемонструвати і представити докази ефективності проектного методу. Наше теоретичне і практичне дослідження дало певні результати і намітило перспективи подальшого вирішення практичних завдань у викладанні англійської мови у вузах з використанням проектного методу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойченко О.В. Метод проектів у викладанні англійської мови як засіб розвитку міжкультурної компетентності учнів // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки, 2016. Вип. 4. С. 32-35.
2. Бурдун О.М. Застосування проектного методу на уроках англійської мови як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Серія: Педагогічні науки. 2017. Вип. 51. С. 37-42.
3. Виноградова О.В. Метод проектів як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників на уроках англійської мови // Педагогіка вищої та середньої школи. 2015. Вип. 45. С. 123-127.
4. Вороніна Л.А. Використання проектного методу на уроках англійської мови для формування міжкультурної компетентності старшокласників // Іноземні мови в школах України. 2018. № 2. С. 14-16
5. Гончаренко І.М. Використання проектного методу на уроках англійської мови для розвитку міжкультурної компетентності старшокласників // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. – 2017. – Вип. 25. – С. 25-28.
6. Гриньова В.І. Застосування проектного методу на уроках англійської мови для формування міжкультурної компетентності старшокласників // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2019. № 9. С. 50-55.
7. Гуменна Т.І. Проектний метод як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників на уроках англійської мови // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2017. Вип. 58. С. 80-83.
8. Даниленко О.М. Використання проектного методу на уроках англійської мови як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників

- // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Філологічні науки. 2018. № 2. С. 19-24.
9. Денисенко О.В. Формування міжкультурної компетентності старшокласників засобами проектного методу на уроках англійської мови // Інноваційна педагогіка. 2015. Вип. 6(32). С. 22-24.
 10. Жукова Л.В. Використання проектного методу на уроках англійської мови як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників // Інноваційні технології в освіті. 2019. № 2. С. 56-59.
 11. Зарецька Л.М. Міжкультурна компетентність старшокласників: формування за допомогою проектного методу // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2017. – Вип.10(70). – С. 332-337.
 12. Золотарьова Ю.В. Використання проектного методу на уроках англійської мови для формування міжкультурної компетентності старшокласників // Наукові записки кафедри педагогіки. 2017. Т. 44. С. 70-74.
 13. Калинчук М.В. Формування міжкультурної компетентності старшокласників засобами проектного методу на уроках англійської мови // Педагогіка вищої та середньої школи. 2020. Вип. 70. – С. 166-171.
 14. Клокун Т.А. Проектна діяльність як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників на уроках англійської мови // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. 2017. № 274. С. 221-226.
 15. Коваленко О.В. Метод проектів на уроках англійської мови як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Філологічні науки. 2016. № 3. С. 154-160.
 16. Коломієць О.В. Метод проектів як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників на уроках англійської мови // Наукові записки кафедри педагогіки. 2016. Т. 43. С. 90-94.
 17. Коросташова С.І. Використання проектного методу на уроках англійської мови як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників

- // Наукові записки Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Серія: Педагогіка і психологія. 2018. Т. 29(2). С. 93-97.
- 18.Кравченко Л.М. Формування міжкультурної компетентності старшокласників на уроках англійської мови з використанням проектної методики // Іноземні мови в школах України. 2017. Вип. 1. С. 50-53.
- 19.Кудашева Н.М. Проектна діяльність на уроках англійської мови як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників // Науковий вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Педагогічні науки. 2018. № 2. С. 103-107.
- 20.Левчук М.А. Застосування проектної методики у формуванні міжкультурної компетентності старшокласників на уроках англійської мови // Педагогіка та психологія. 2016. Вип. 54. С. 91-97.
- 21.Лесик О.В. Використання проектної діяльності для формування міжкультурної компетентності старшокласників на уроках англійської мови // Наукові записки кафедри педагогіки. 2015. Т. 40. С. 146-151.
- 22.Лисенко І.І. Використання проектної методики на уроках англійської мови як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні технології та інноваційні методики навчання в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників»: 2016. С. 149-153.
- 23.Макаренко Т.О. Формування міжкультурної компетентності старшокласників на уроках англійської мови з використанням проектної методики // Наукові записки Інституту гуманітарних наук та інформаційних технологій. 2019. Вип. 3(36). С. 104-108.
- 24.Марченко Н.М. Використання проектної діяльності на уроках англійської мови як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна. 2017. Вип. 55. С. 197-200.
- 25.Мартінова Ю.І. Формування міжкультурної компетентності старшокласників на уроках англійської мови з використанням проектної

- методики // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. 2016. Вип. 2(29). С. 144-148.
26. Мельничук О.В. Формування міжкультурної компетентності старшокласників на уроках англійської мови з використанням проектно-методики // Педагогічний альманах. 2017. Вип. 33. С. 58-63.
27. Москаленко І.М. Формування міжкультурної компетентності старшокласників засобами проектно-методики на уроках англійської мови // Педагогіка та психологія професійної освіти. 2016. Вип. 2. С. 79-83.
28. Нагорних О.О. Використання проектно-методики для формування міжкультурної компетентності старшокласників на уроках англійської мови // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 17: Хімія і біологія. 2018. № 26. С. 161-165.
29. Ніконенко О.В. Використання проектно-методики на уроках англійської мови для формування міжкультурної компетентності старшокласників // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2016. Вип. 4(60). С. 188-195.
30. Олексюк О.Ю. Проектний метод у формуванні міжкультурної компетентності старшокласників // Педагогіка і психологія. 2016. Вип. 1(37). С. 96-102.
31. Олійник М.С. Формування міжкультурної компетентності старшокласників на уроках англійської мови з використанням проектно-методики // Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. 2018. № 2. С. 81-87.
32. Павліковська Ю.І. Використання проектних технологій у формуванні міжкультурної компетентності старшокласників на уроках англійської мови // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки. 2018. Вип. 161. С. 154-161.

- 33.Паніна Л.В. Проектна діяльність на уроках англійської мови як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників // Наукові записки. Серія «Педагогічні науки». 2017. Вип. 154. С. 194-201.
- 34.Патриляк О.О. Використання проектної методики навчання на уроках англійської мови з метою формування міжкультурної компетентності старшокласників // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2019. Вип. 72. С. 168-174.
- 35.Петрик Т.І. Використання проектного методу на уроках англійської мови для формування міжкультурної компетентності старшокласників // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки. 2017. Вип. 156. С. 216-221.
- 36.Погорела О.В. Використання проектного методу на уроках англійської мови як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Педагогічні науки». 2016. № 34. С. 54-57.
- 37.Покотило Л.С. Проектна методика формування міжкультурної компетентності старшокласників на уроках англійської мови // Сучасні проблеми та інноваційні підходи у навчально-виховному процесі: збірник наукових праць. 2017. Вип. 4. С. 73-80.
- 38.Попова О.І. Використання проектної методики на уроках англійської мови як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. 2016. №. 14. С. 112-118.
- 39.Потапова Н.І. Використання проектних методів навчання на уроках англійської мови для формування міжкультурної компетентності старшокласників // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Педагогічні науки». 2018. № 43. С. 143-147.

40. Прокопчук Н.О. Використання проектного методу на уроках англійської мови для формування міжкультурної компетентності старшокласників // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота». 2019. № 1. С. 63-66.
41. Протасова В.А. Використання проектного методу навчання на уроках англійської мови для формування міжкультурної компетентності старшокласників // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. 2018. № 91. 174-179.
42. Рогова Н.В. Використання проектного методу на уроках англійської мови як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників // Педагогіка вищої та середньої школи. 2017. Вип. 53. С. 53-59.
43. Самардак Ю.І. Використання проектного методу на уроках англійської мови як засобу формування міжкультурної компетентності старшокласників // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мовної освіти. 2017. № 30. 26-31.
44. Семенова Ю.В. Проектний метод як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників на уроках англійської мови // Педагогіка вищої та середньої школи. 2018. Вип. 54. С. 148-153.
45. Синенко Л.В. Використання проектного методу на уроках англійської мови як засобу формування міжкультурної компетентності старшокласників // Педагогіка вищої та середньої школи. 2015. Вип. 45. С. 127-131.
46. Стеблюк Л.В. Використання проектних методів на уроках англійської мови для формування міжкультурної компетентності старшокласників // Педагогіка вищої та середньої школи. 2020. Вип. 65. С. 143-149.
47. Ткаченко О.В. Проектний метод у формуванні міжкультурної компетентності старшокласників з англійської мови // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Серія: Педагогіка. 2016. № 47. С. 183-190.

- 48.Ткаченко О.В. Проектний метод навчання англійської мови як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Наукові дослідження: від теорії до практики», м. Харків, 26-27 жовтня 2017 р. Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2017. С. 184-187.
- 49.Ткаченко О.В. Формування міжкультурної компетентності старшокласників у процесі навчання англійської мови з використанням проектного методу // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки. 2017. Вип. 163. С. 123-130.
- 50.Троценко Л.М. Використання проектного методу на уроках англійської мови як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників // Актуальні проблеми вітчизняної та світової педагогіки: збірник наукових праць. – Київ: Видавництво «Київський університет», 2016. Вип. 33. С. 245-251.
- 51.Українська С.Ю. Використання проектноі методики на уроках англійської мови для формування міжкультурної компетентності учнів // Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі: збірник наукових праць. – Луганськ: Видавець ММІ «Міленіум». 2017. С. 171-176.
- 52.Українська С.Ю. Формування міжкультурної компетентності старшокласників на уроках англійської мови з використанням проектного методу // Інноваційні технології в освіті: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Суми, 23-24 березня 2017 р. Суми: Видавництво СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2017. С. 272-275.
- 53.Філатова О.В. Проектна методика навчання англійської мови як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. 2017. Вип. 1. С. 239-242.
- 54.Хавкін І.В. Використання проектного методу на уроках англійської мови для формування міжкультурної компетентності старшокласників //

- Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал. 2018. С. 134-144.
55. Холод М.О. Проектна методика навчання англійської мови у формуванні міжкультурної компетентності старшокласників // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Педагогічні науки. 2019. № 42. С. 74-78.
56. Хомич С.В. Використання проектного методу на уроках англійської мови для формування міжкультурної компетентності учнів // Інформаційні технології і засоби навчання. 2016. Т. 54, № 3. С. 105-114.
57. Хорольська Н.В. Проектні технології як засіб формування міжкультурної компетентності учнів на уроках англійської мови // Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія. 2015. № 7. С. 52-57.
58. Храмова Н.В. Використання проектного методу на уроках англійської мови для формування міжкультурної компетентності учнів // Молодий вчений. 2019. № 6 (67), ч. 2. – С. 57-60.
59. Циберна І.І. Формування міжкультурної компетентності старшокласників у процесі вивчення англійської мови з використанням проектного методу // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал. 2018. № 8 (78). С. 132-139.
60. Циберна І.І. Формування міжкультурної компетентності учнів засобами проектної діяльності на уроках англійської мови // Науковий вісник Полісся. 2020. № 1 (17). С. 165-174.
61. Ціллерман І.Ф. Проектний метод на уроках англійської мови в старших класах як засіб формування міжкультурної компетентності // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал. 2020. № 4 (100). С. 214-221.
62. Чередник О.Ю. Використання проектного методу на уроках англійської мови як засіб формування міжкультурної компетентності старшокласників // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2016. № 4 (18). С. 135-139.

- 63.Чередник О.Ю. Формування міжкультурної компетентності старшокласників на уроках англійської мови з використанням проектного методу // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Педагогічні науки. 2016. № 32. С. 74-78.
- 64.Чуєва І.В. Використання проектного методу на уроках англійської мови для формування міжкультурної компетентності учнів старшої школи // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2016. Т. 142, № 1. С. 142-147.
- 65.Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник/ кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвой. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
- 66.Тітова В. М. Вимоги до рівня володіння іноземною мовою випускниками середніх навчальних закладів // Іноземні мови. 2000. №6. С. 8.
- 67.Барменкова О. І. Про роботу над проектом по підручнику 'Happy English2' // Іноземні мови в школі. 1997. №3. С. 25-27
- 68.Байдурова Л. А., Шапошникова Т. В. Метод проектів при навчанні двом іноземним мовам// Іноземні мови в школі. 2002. №1. С. 5-11.
- 69.Бим И. Л. Личностно-ориентированный підхід – основна стратегія відновлення школи// Іноземні мови в школі. – 2002. - №2.
- 70.Чотири роки відкриттів. Проектна діяльність очима практика. – <http://www.lgo.ru/model19.htm> - 2003.
- 71.Вайсбурд М. Л., Толстиков С. Н. Навчання реальному спілкуванню по екологічній тематиці англійською мовою в умовах міжнародного екологічного проекту// Іноземні мови в школі. 2002. - №5. – с. 11-16.
- 72.Васильєв В. Проектно-дослідницька технологія: розвиток мотивації // Народне утворення. – 2000. - №9. – с. 177-180.
- 73.Витлин Ж. Л. Еволюція методів навчання іноземній мові в ХХ столітті// Іноземні мови в школі. - №2. - с. 23-29.
- 74.Глазатова А. Projects on ecology// English language and culture. 2002. №47. с. 9-10.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Роздавальний матеріал для вправи с) на підготовчому етапі

Environmental protection. Useful language

1. acid rain	1. кислотний дощ
2. aerosol	2. аерозоли
3. bin	3. цебро, контейнер
4. breathe/ breath	4. дихати/ вдих
5. car fumes	5. вихлопні гази
6. cut down	6. вирубувати
7. desert	7. пустеля
8. disappear	8. зникати
9. endangered species	9. вимираючі види
10. fur/ fur coat	10. хутро/ шуба з нат. хутра
11. government	11. держава
12. improve	12. поліпшити
13. in danger	13. у небезпеці
14. litter/ rubbish	14. сміття
15. look after	15. піклуватися
16. measure	16. міри, шляхи рішення
17. oxygen	17. кисень
18. produce	18. робити

19. public transport	19. суспільний транспорт
20. rainforest	20. тропічний ліс
21. reason	21. причина
22. recycle	22. переробляти
23. solution	23. рішення
24. suggestion	24. пропозиція
25. survive	25. виживати
26. waste	26. марнувати
27. wildlife	27. дика природа